Ветеранхэм яхуозэ

2-нэ нап.

Лъэпкъым хуищIэмкIэ зызымыгъэнщI

3-нэ нап.

2021 фокIадэм и 19

Къэрал Думэм и ДЕПУТАТХЭР ХАХ

3-нэ нап.

Чемпионыр Къэбэрдей-Балъкъэрым щагъэлъапIэ

4-нэ нап.

ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№111 (24.237) ● 2021 гъэм фокIадэм (сентябрым) и 16, махуэку ● Тхьэмахуэм щэ къыдокI ● И уасэр зы тумэнщ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Чемпионыр Къэбэрдей-Балъкъэрым щагъэлъапIэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым мы махуэхэм щагъэлъэпIэ Токио щекIуэкIа Олимп джэгухэм дыщэ медалыр къыщызыхьа, лъагэу дэлъеинымкIэ дуней псом щыцIэрыIуэ Ласицкене Мариерэ абы и тренер Габрилян Геннадийрэ.

Минводы и кхъухьлъатэ тIысыпIэм

Японием текIуэныгъэ ин къыщызыхьам Минеральные Воды къалэм и аэропортым КъБР-м и Iэтащхьэ **КIуэкIуэ Казбек** и унафэкIэ щыпежьащ республикэм и вице-премьер **Хъубий Марат**, спортымкIэ министр **Хьэсанэ Ислъам**, Прохладнэ къалэ администрацэм и Iэтащхьэ **Тараев Игорь** сымэ. КъищынэмыщIауэ, абы ирихьэлIащ спортсменкэм и Iыхьлыхэр, ныбжьэгъухэр, спорт зэгухьэныгъэхэм я лIыкIуэхэр, журналистхэр, «Кабардинка», «Терские казаки» ансамблхэм я къэфакIуэхэр.

Къезыгъэблэгъэжа журналистхэм я упщIэхэм жэуап щаритым **Ласицкене Марие** жиIащ: «ИкъукIэ си гуапэщ унэм сыкъэкIуэжыну. Къысхуэгъэскъым си школым сыщыщIыхьэну зэманыр - абы сабий куэд щыIэнущ икIи си дежкIэ насыпышхуэщ олимп медалыр а цIыкIухэм езгъэлъагъуныр».

Олимп чемпионкэм и тренер **Габрилян Геннадий** къыхигъэщащ Марие лъагапIэшхуэхэр зэрыхуэфащэр икIи нобэ зыIэригъэхьа ехъулIэныгъэм и деж къызэрымыувыIэнур. «АдэкIи дылэжьэн хуейщ», - къыхигъэщащ абы.

Республикэм и дамыгъэ нэхъ лъагэ дыдэр

КъБР-м и Правительствэм и Унэм щагъэлъэпIащ Ласицкене Мариерэ абы и тренер Габрилян Геннадийрэ. КъБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек олимп чемпионкэм иритащ «Къэбэрдей-Балъкъэрым и пащхьэм щиIэ фIыщIэхэм папщIэ» орденыр. Абы и гъэсакIуэ, Урысейм щIыхь зиIэ и тренер, Къэбэрдей-Балъкъэрым физическэ щэнхабзэмрэ спортымкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Габрилян Геннадий республикэм и Iэтащхьэм и фIыщIэ тхьылъ хуигъэфэщащ.

НэхъапэIуэкIэ Правительствэм и унафэкIэ тренерымрэ абы и гъэсэнымрэ ахъшэ саугъэтхэр хухахащ.

«Хэти дыщыгъуазэщ олимп дыщэ медалым щыхуэкIуэм Марие къызэринэкIа гъуэгуанэм, ар икъукIуэ гугъуу щытащ. Урысейм атлетикэ псынщIэмкIэ и федерацэм къыхуагъэува санкцэхэмрэ мыгъэрей лъэхъэнэр щыщIидзэм фэбжь игъуэтамрэ олимп лъагапIэм узымыгъэкIуэн лъэпощхьэпоуэ къыпщыхъурт. ИкIи мащIэ дыдэу къыщIэкIынт, тренерхэм, и гъунэгъу дыдэхэмрэ республикэм щыщу абы къыдэщIхэмрэ къищынэмыщIа, ехъулIэныгъэр зи фIэщ хъур. Ауэ Марие, лIыгъэ нэс, и хъуэпсапIэм зэрыхуэкIуэфынур къигъэлъагъуэри, шэч къызытумыхьэн текIуэныгъэр зыIэригъэхьащ. Махуэ бжыгъэ дэкIауэ аращ Швейцарием щекIуэкIа «Налкъутналмэс лигэм» и финалым Марие пашэныгъэр къызэрыщихьрэ. А псом къыдэкIуэу абы рекордыщIэ игъэуври, илъэсым дунейм щынэхъыфI лъагапIэр къызэринэкIащ. Апхуэдэу ди лъахэгъум къигъэлъэгъуащ езым хуэдэ а спорт лIэужьыгъуэм нобэкIэ зэрыщымыIэр», - щыжиIащ и къэпсэлъэныгъэм КIуэкIуэ Казбек.

Республикэм и Iэтащхьэм пщIэ лъагэ хуищIащ спортсмен цIэрыIуэм и гъэсакIуэ Габрилян Геннадий текIуэныгъэм тригъэкIуэда гугъуехьым. «Мыпхуэдэ ехъулIэныгъэхэр щыIэфынутэкъым тренер лэжьыгъэ купщIафIэр, зи лэжьыгъэм хуэIэижь командэр мыхъуатэмэ», - къыхигъэщащ КIуэкIуэ Казбек. Iэтащхьэр Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэухэм къабгъэдэкIыу ехъуэхъуащ Ласицкене Мариерэ Габрилян Геннадийрэ спортым щызыIэрагъэхьа зэфIэкIхэм папщIэ. Узыншагъэ быдэрэ текIуэныгъэ дахэхэмрэ яIэну зэригуапэри жиIащ.

КъБР-м и УнафэщIым и къэпсэлъэныгъэм къыщыхэщащ ди республикэм щыщ иджыри зы спортсмен, Токио щекIуэкIа Олимп джэгухэм хэта **Акименкэ Михаил** и зэфIэкI лъагэхэри. Абы къыхуагъэфэщащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и ЩIыхь тхылъыр.

Ласицкене Марие фIыщIэ яхуищIащ КъБР-м и Iэтащхьэмрэ республикэм щыпсэухэмрэ гулъытэ игъуэтам къыхэкIыу: «Псоми сызэрысабийрэ сыкъыволъагъу, фи нэIэ стету сыкъэхъуащ. Абы къыхэкIыу си дежкIэ пщIэшхуэщ нобэрей тыгъэр къызэрысхуагъэфэщар. СынасыпыфIэщ икIи срогушхуэ Геннадий Яковлевичрэ сэрэ къетхьэлIа лэжьыгъэм - мы медалым и процент 99-р абы и фIыщIэщ. Си гуапэщ а текIуэныгъэр вдэзгуэшыну, Тхьэм фигъэпсэу! Сыт хуэдэ къэрал дыщыIами, сытым дежи ди лъахэр ди гум илъщ, тщыгъупщэркъым хэт ди гъусэми, къыддэщIыми».

(КIэухыр 4-нэ нап.).

Дыгъуасэ Бахъсэн къалэм щекIуэкIащ «Къэбэрдей-Балъкъэрыр псоми ди зэхуэдэ унэщ» щIыналъэ форумыр. Абы кърихьэлIащ Бахъсэн къалэ, Бахъсэн, Прохладнэ, Iуащхьэмахуэ щIыналъэхэм щыщ жылагъуэ лэжьакIуэхэр, район администрацэхэм, курыт школхэм, нэгъуэщI щIыпIэ къулыкъущIапIэхэм я лIыкIуэхэр.

ФОРУМЫР зэщхьэщыхауэ утыкуиплIым щекIуэкIащ. «ЦIыхубэ дипломатие», «ЗэгурыIуэныгъэмрэ мамырыгъэмрэ хъумэнымкIэ депутат корпусым игъэзащIэ мыхьэнэр», «Къэрал лъэпкъ политикэр гъэзэщIа хъунымкIэ хабзэм и щхьэхуэныгъэхэр къызэрагъэсэбэпыр», «Зэмыщхьхэм я зэкъуэтыныгъэ» зыфIаща зэхуэсхэр Бахъсэн къалэ округым и администрацэмрэ ЩэнхабзэмкIэ унэмрэ щекIуэкIащ.

Зэхуэсым и утыку псоми щыIащ КъБР-м и Iэтащхьэ **КIуэкIуэ Казбек**, КъБР-м граждан жылагъуэ IуэхущIапIэхэм ядэлэжьэнымрэ лъэпкъ IуэхухэмкIэ и министрым и къалэнхэр зыгъэзащIэ **КIурашын Анзор**, Бахъсэн къалэ округым и администрацэм и унафэщI **Мамхэгъ Хьэчим** сымэ, нэгъуэщIхэри.

«ЦIыхубэ дипломатие» зэхуэсыр къызэIуихащ КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и тхьэмадэ **Берд Хьэзрэталий** икIи лъэпкъ, дин зэмылIэужьыгъуэхэм я зэкъуэтыныгъэм теухуауэ щIыналъэхэр щызэпсалъэ, а Iуэхум ехьэлIа лэжьыгъэм и пIалъэр щызэпкърах утыкухэр щыIэн зэрыхуейр жиIащ. Абы пэублэ псалъэкIэ къызэхуэсахэм захуигъэзэну къэпсэлъапIэр хуит хуищIащ КIуэкIуэ Казбек.

- Мыпхуэдэ щIыналъэ зэхыхьэхэр пIалъэ-пIалъэкIэрэ къызэдгъэпэщу едгъэжьат, ауэ пандемиер зэран хъури зэпыдгъэужащ. Иджы щIэрыщIэу къетхьэжьэжащи, нобэ мыбдеж дызэрыщызэхуэсам форумым и мыхьэнэр щIигъэбыдэу солъытэ, - жиIащ КIуэкIуэм. - Сэ быдэу си фIэщ хъууэ къыхэзгъэщыфынущ лъэпкъ зэгурыIуэныгъэмрэ зэныбжьэгъугъэмрэ хъугъуэфIыгъуэ нэхъ лъапIэ дыдэу зэрыщытыр. ИкIи, ди тхыдэм уриплъэжмэ, апхуэдэ зэпэщIэувэныгъэхэр хэбгъуэтэнукъым, ар ди республикэм и къарур зыхэлъ фIыгъуэшхуэщ. Ар си щхьэзакъуэ еплъыкIэу аракъым, атIэ тхыдэм къыщыгъэлъэгъуа Iуэхугъуэ пэжщ. Дин зэхущытыкIэхэр къапщтэмэ, Урысей Федерацэми, Къэбэрдей-Балъкъэрми я Конституцэхэм щыгъэбелджылащ цIыхум езыр зыхуей дин зэрихьэнымкIэ хуитыныгъэ зэриIэр. Ауэ, ди жагъуэ зэрыхъущи, иужьрей илъэсхэм ди республикэр мыхъуу, Кавказ Ищхъэрэр нэщэнэуапIэ ящIащ, дин, лъэпкъ Iуэхур къагъэсэбэпурэ. Урысейм, Кавказ Ищхъэрэм щыщыIэ щытыкIэр зэIагъэхьэн мурадкIэ, цIыхухэм я зэхуаку зэгурымыIуэныгъэ къыдэхъуэным хущIэкъу къарухэр щыIэщи, абыхэм дазэрыпэщIэувэн акъылрэ ди мамырыгъэмрэ зэкъуэтыныгъэмрэ зэрытхъумэжын гуащIэрэ къызэкъуэтхын хуейщ. Аращ нобэрей зэхыхьэ инми и мурад нэхъыщхьэр.

Къалэ, щIыналъэ унафэщIхэм, еджапIэхэм щылажьэхэм емызэшу щIалэгъуалэм къыгурагъэIуэн хуейщ ди республикэм и зыужьыныгъэм и лъабжьэр, дин, лъэпкъ зэгурыIуэныгъэр зэрыарар, зэкъуэтыныгъэр псом япэ ирагъэщын зэрыхуейр. Сыт хуэдэ ехъулIэныгъэхэр зыIэрыдмыгъэхьэми, ди адэжьхэм къытхуагъэна хабзэр дымыхъумэмэ, ди лъахэм щыпсэу лъэпкъхэр ижь-ижьыж лъандэрэ зэгурыIуэу къызэрызэдэгъуэгурыкIуэм щапхъэ тедмыхмэ, тщIэми длэжьми мыхьэнэ яIэнукъым. ХэкIыпIэ нэхъыщхьэу слъагъур сабийр курыт еджапIэм щегъэжьауэ, хуэгъэIущын хуейщ къэзыухъуреихь цIыхухэм, къызыхэкIа лъэпкъым, зэрихьэ диным емылъытауэ, къуэш хуэдэу дэтхэнэми хущытыным, зэгурыIуэныгъэ я зэкуаку дэлъыным, зыхуейр къыгурыIуэжу жылагъуэм цIыху узыншэу, зэпIэзэрыту хэувэным.

Депутатхэм я къалэнымрэ хабзэубзыху орган нэхъыщхьэм республикэм дежкIэ иIэ мыхьэнэмрэ тепсэлъыхьащ КъБР-м и Парламентым ЗаконодательствэмкIэ, къэрал ухуэныгъэмрэ самоуправленэмкIэ и комитетым и унафэщI **Мэлбахъуэ Борис**. Апхуэдэуи лъэпкъхэм ехьэлIа политикэмрэ терроризмэм пэщIэтынымкIэ ди республикэм щекIуэкI Iуэхугъуэхэмрэ щызэпкърах утыкум къыщыпсэлъащ КъБР-м экстремизмэмрэ щIалэгъуалэ политикэмрэ япыщIа лэжьыгъэхэр щIыпIэхэм щызэгъэзэуIунымкIэ и министр **Къуэшрокъуэ Залым**, КъБР-м граждан жылагъуэ IуэхущIапIэхэм ядэлэжьэнымрэ лъэпкъ IуэхухэмкIэ и министрым и къуэдзэ **Гергоков Джамбулат** сымэ, нэгъуэщIхэри.

ЛъэпкъкIэ, динкIэ зэмыщхь цIыхухэм я зэкъуэтыныгъэм хуэгъэпсауэ щыта утыкум щызэхуэсар щIалэгъуалэ нэхъ жыджэрхэмрэ волонтёрхэмрэт. Абыхэм купщIафIэу епсэлъащ КъБР-м цIыхухэр егъэджэнымкIэ, щIэныгъэмрэ щIалэгъуалэм я IуэхухэмкIэ и министр **Езауэ Анзор**, КъБР-м и Парламентым ЕгъэджэнымкIэ, щIэныгъэмрэ щIалэгъуалэм я IуэхухэмкIэ и комитетым и унафэщI **Емуз Нинэ** сымэ, нэгъуэщIхэри.

Абыхэм КIуэкIуэ Казбек яхыхьа нэужь, щIалэгъуалэм я упщIэхэр Iэтащхьэм трагъэлъэлъащ. ГъащIэм и лъэныкъуэ куэдым щыгъуазэ, къуажэхэмрэ щIыналъэхэмрэ щыIэ щIалэгъуалэ зэгухьэныгъэхэм жыджэру хэт щIалэхэмрэ пщащэхэмрэ Iуэхугъуэ зэмылIэужьыгъуэ куэдым щIэупщIащ. Абыхэм ящыщщ ди республикэм и канал спутник телевиденэм къыщызэIухыным, псэупIэ-коммунальнэ IэнатIэмрэ ерыскъымрэ зэрыхэхъуэм зэрыпэщIэтын Iэмалхэм, щIалэгъуалэм лэжьыгъэ IэнатIэ етыным, ныбжьыщIэхэм я зэхуэсыпIэ, зэпсэлъапIэ утыкухэр къызэIухыным, иджырей щIалэгъуалэмрэ нэхъапэм щыIахэмрэ яIэ зэщхьэщыкIыныгъэу къулыкъущIэхэм къалъытэхэм, Зыуэ щыт къэрал экзаменхэм я фIагъым, нэгъуэщIхэми ятеухуахэр.

«Зэхуэдэхэм я зэпсэлъэныгъэ» жыпхъэм иту екIуэкI зэIущэм КIуэкIуэм къыщрата упщIэхэм жэуап убгъуахэр яритащ, щIалэгъуалэм я «бзэкIэ» щепсэлъащ. КIуэкIуэ Казбек къыхигъэщащ зэIущIэр лъэпкъ, дин зэгурыIуэныгъэм тегъэпсыхьауэ щыт пэтми, щIалэгъуалэм абы теухуауэ упщIэ зэрамыIэм зэрыщыгуфIыкIар, а Iуэхум епха гугъуехь ди лъахэм зэрыщыщымыIэр абы къызэригъэлъагъуэр жиIащ.

- Нобэ зыужьыныгъэм и гъуэгум дытетщ. Дэтхэнэ зыми дыкъызыхэкIари, ди бзэри тщIэжу апхуэдэщ. Ауэ фэ, щIалэгъуалэм, фи дежкIэ ахэр лъэпощхьэпоуэ щытын хуейкъым. Фэ фызэкъуэту фи къэкIуэнум фыхуэпэбгъэн хуейщ. Гугъущ иджыпсту уи Iуэху еплъыкIэр зэфIэбгъэувэну. Социальнэ сетхэм щатх къомымрэ абы щызэрахьэ псалъэмакъхэмрэ зыдевмыгъэхьэх. Сэ хуабжьу сыкIэлъоплъ икIи солъагъу, мобыкIэ щIы Iыхьэ гуэрым, мыдэкIэ лъэпкъ Iуэхум теухуауэ псалъэмакъ къалъыхъуэу абы исхэм ятххэр. Абыхэм ящыщ дэтхэнэ зыми жэуап естыжыфынущ, тхыдэ мыхьэнэ зиIэ щапхъэхэр къахуэсхьурэ. Фэри Iуэхум губзыгъэу фыбгъэдыхьэну сыхуейщ. Акъылыншэхэмрэ Кавказым щыщыIэ щытыкIэр зыIызыгъэхьэну хуейхэмрэ зыдевмыгъэхьэх. Дэ ди зэкъуэтыныгъэращ зыужьыныгъэмрэ къэрал, республикэ лъэщымрэ дыхуэзышэнур. Лъэпкъ Iуэхум щхьэкIэ дызэхуэсами, сэ слъэгъуащ нобэ абы и лъэныкъуэкIэ щIалэгъуалэм зэпэщIэувэныгъэ гуэр я зэхуаку зэрыдэмылъыр. Къытхуэнэжыр щхьэж зыхуэIущыр игъэбагъуэурэ псэунырщ. Иджыри къэс пандемием димыгъэбэкъуами, дяпэкIэ щIалэгъуалэм я зэфIэкIыр щыхагъэхъуэн, я щIэныгъэмкIэ щызэдэгуэшэн утыкухэр къызэдгъэпэщынущ, зэчиифIэхэм я проектхэр щыпхагъэкI зэпеуэхэмрэ абы къыщахь грантхэмрэ нэхъыбэ тщIынущ. Республикэм телъа щIыхуэхэр куэдкIэ дгъэмэщIауэ, дяпэкIэ щIэддзэу аращ ди мурадхэр гъащIэм хэпщэныр. Си гугъэщ фэри абыкIэ дэIэпыкъуэгъу фыкъытхуэхъуу, псоми ди зэхуэдэ лъахэм зедгъэужьыну, - къихигъэщащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Iэтащхьэм.

НЭЩIЭПЫДЖЭ Замирэ.

КIуэкIуэ Казбек КъБР-м и Правительствэм и зэIущIэ иригъэкIуэкIащ

ЗэIущIэм хэтащ КъБР-м и Правительствэм и УнафэщI Мусуков Алий, абы и япэ къуэдзэхэу Къуныжь МуIэедрэ Говоров Сергейрэ, КъБР-м промышленностымкIэ, энергетикэмрэ сатумкIэ и министр Ахубеков Щамил, КъБР-м ухуэныгъэмрэ псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэмкIэ и министр Бэрбэч Алим, КъБР-м транспортымрэ гъуэгу хозяйствэмкIэ и министр ДыщэкI Аслъэн, КъБР-м экономикэ зыужьыныгъэмкIэ и министр Рахаев Борис, КъБР-м мэкъумэш хозяйствэмкIэ и министр Сыжажэ Хьэсэн, КъБР-м щIы, мылъку IуэхухэмкIэ и министр Тохъу Аслъэн, КъБР-м щIыуэпсым и хъугъуэфIыгъуэхэмрэ экологиемкIэ и министр Шаваев Ильяс, КъБР-м курортхэмрэ туризмэмкIэ и министр ЩоджэнцIыкIу Мурат.

РЕСПУБЛИКЭМ и Iэтащхьэм зэIущIэм хэтахэм яхуигъэуващ 2021 гъэм республикэм и социально-экономикэ зыужьыныгъэм пыщIауэ зыхуэплъэ къалэнхэр гъэзэщIэнымкIэ нэхъ зэгугъун хуейхэр. ЗэкIэ социально-экономикэ зыужьыныгъэм ехьэлIауэ зэфIагъэкIхэм ятеухуа информацэр утыку кърахьащ Къуныжь МуIэедрэ Говоров Сергейрэ. Абыхэм зэрыжаIамкIэ, ехъулIэныгъэ пыухыкIахэр щыIэщ розницэ сатум, мэкъумэш хозяйствэм, псэупIэхэр ухуэным, гъуэгу, инфраструктурэ ухуэныгъэм, хьэлъэхэр автомобиль транспорткIэ гъэIэпхъуэным я лъэныкъуэкIэ.

Мусуков Алий зэрыжиIамкIэ, промышленностым и IэнатIэ щхьэхуэхэм къыщалэжь продукцэм тIэкIу кIэрыхуами, зэрыщыту гъэзэщIа хъунущ мы гъэм зыхуэплъэ мурадхэр.

Республикэм и Iэтащхьэм къызэхуэсахэм яхуигъэуващ лэжьыгъэхэм я къызэгъэпэщыкIэм нэхъ егугъуу кIэлъыплъыну, къыкъуэкI гугъуехьхэр и зэманым ягъэзэкIуэжын папщIэ зыхуэфащэ псори зэфIагъэкIыну.

КъБР-м и Iэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-IуэхущIапIэ.

ФокIадэм и 17-м щегъэжьауэ 19 хъуху УФ-м и Къэрал Думэм и еянэ зэхуэсыгъуэм и депутатхэр ди къэралым щыхахынущ. Политикэ партхэмрэ цIыху щхьэхуэхэмрэ ящIэнумрэ ялэжьынумрэ мы махуэхэм цIыхубэр жыджэру щыгъуазэ ящIащ хъыбарегъащIэ IэмалхэмкIэ. Ди республикэм зыкъыщызыгъэлъэгъуа политикэ къарухэм къалэн нэхъыщхьэу зыхуагъэувыжыр зыщ - ди цIыхухэм я псэукIэр егъэфIэкIуэнырщ.

КЪЭБЭРДЕЙ-БАЛЪКЪЭРЫМ жэуаплыныгъэ ин зыпылъ а Iуэхур зэтеублауэ зэрыщекIуэкIынум зыхуигъэхьэзыращ КъБР-м и ХэхакIуэ комиссэми. Хэхыныгъэхэр къыщызэрагъэпэщынущ участкэ хэхакIуэ комиссэу 355-мрэ щIыналъэ комиссэу 13-мрэ. Ар зэрекIуэкIым кIэлъыплъынущ КъБР-м и Жылагъуэ палатэм а Iуэхум щыхуагъэса кIэлъыплъакIуэ 710-рэ. ХэхакIуэ щIыпIэу 280-м видеокIэлъыплъыныгъэ щыIэнущ, занщIэу Жылагъуэ палатэм къыщагъэлъагъуэу. Адрей 75-м видеокIэ трахынущ, иужькIэ уеплъыжыфын хуэдэу. А махуэми къыкIэлъыкIуэ

Хэхыныгъэхэм пщэдей щIадзэ

махуэми хэхыпIэхэм щытраххэм еплъыну хуитщ политикэ парт псоми я лIыкIуэхэр, зи щхьэ закъуэу зыкъэзыгъэлъэгъуауэ хэхыныгъэхэм хэт дэтхэнэ зыри.

ФокIадэм и 19-р Хэхыныгъэхэм я махуэ хэхауэ щагъэуващ Урысей Федерацэм. А махуэм ди къэралым и субъект 39-м Закон къыдэзыгъэкI я орган нэхъыщхьэхэм я депутатхэр щыхахынущ, хэгъэгу 12-м республикэ Iэтащхьэхэр щагъэувынущ, абы щыщу 3-р парламентхэм щыхахынущ. Парламентым IэIэткIэ щыхахыну Iэтащхьэхэм ящыщщ Дагъыстэным, Къэрэшей-Шэрджэсым, Осетие Ищхъэрэ - Аланием яйхэр.

ЩIыналъэ псоми щекIуэкIыну Iуэхур сыт и лъэныкъуэкIи къызэгъэпэщауэ щытынущ. Абы екIуалIэхэм папщIэ нэкIу Iупхъуэхэр, Iэлъэхэр, зэ фIэкIа къамыщтэ къалэмхэр щагъэхьэзыращ, щIыхьэхэм я температурэр къапщынущ.

ШЫПШ Даянэ.

«Адыгэ псалъэр» къезыгъэхьхэм папщIэ

ПщIэ зыхуэтщI ди щIэджыкIакIуэхэ!

«Адыгэ псалъэ» газетыр зыIэрыхьэну хуейхэм хъыбар фыдогъащIэ - жэпуэгъуэм (октябрым) къыщыщIэдзауэ ар къевгъэхьын папщIэ Iэ щыщIэвдз хъунущ Урысей пощтым и дэтхэнэ IуэхущIапIэми.

Мази 3-м «Адыгэ псалъэ» газетым и уасэр сом 350-рэщ.

Ди индексыр П 5894

Дызыдэбжьыфlэ махуэ

Мы гъэм илъэс еянэ хъуауэ ягъэлъапIэ Адыгэхэм (шэрджэсхэм) я махуэр. Гъэ къэси цIыху нэхъыбэ кърихьэлIэу, Iуэхугъуэ нэхъыбэ къыщаIэту, щIэщыгъуагъ халъхьэу республикэм и щIыналъэхэм щрагъэкIуэкI ар. Апхуэдэ махуэшхуэм адыгэ лъэпкъым и цIэр жыжьэ зыгъэIуа, и хабзэм, щэнхабзэм, бзэм, тхыдэм, литературэм, псэукIэм зезыгъэужьа лъэпкъылI щэджащэхэр иджыри зэ ягу къагъэкIыж, музейхэм, библиотекэхэм, курыт еджапIэхэм, ЩэнхабзэмкIэ унэхэм гъэщIэгъуэн куэд щрагъэкIуэкI, псом нэхъыщхьэращи, нэхъыжьи, нэхъыщIи къызрихьэлIэ зэIущIэхэр жылэхэм щызэхашэ.

Адыгэхэм я махуэм лъэпкъым дежкIэ иIэ мыхьэнэмрэ абы зэрыщыгугъымрэ теухуа я гупсысэхэмкIэ къыддэгуэшащ ди лъэпкъэгъухэр.

ХьэфIыцIэ Мухьэмэд, *Къэбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ, ЩIДАА-м и вице-президент:* - Адыгэм махуэ хэха иIэн хуейуэ къызолъытэ ди лъэпкъыр нэхъри зэкъуэувэн, псэкупсэ къэщIэрэщIэжыныгъэм хуэкIуэн, бгъэдэлъ хъугъуэфIыгъуэхэм заужьын, анэдэлъхубзэр яIэщIэмыхун, хабзэмрэ щэнхабзэмрэ яхъумэн папщIэ. Апхуэдэ щхьэусыгъуэм къыхэкIыу а Iуэхур Дунейпсо Адыгэ Хасэм и зы зэхуэсым къыщыхэслъхьат икIи, абы хэтхэм къыздаIыгъри, республикэ унафэщIым и пащхьэ итхьауэ щытащ. Фэ зэрыфщIэжщи, а зэманым, 2013 гъэм, КъБР-м и Iэтащхьэу щыта КIуэкIуэ Юрэ фокIадэм и 20-р Адыгэхэм (шэрджэсхэм) я махуэу гъэлъэпIэным, ар зыгъэпсэхугъуэ махуэу гъэувыным къэрал унафэ трищIыхьри, Iэ щIидзауэ щытащ. Хуабжьу ди гуапэ хъунут, махуэшхуэм иIэ мыхьэнэри нэхъри щIигъэбыдэнут Къэрэшей-Шэрджэсымрэ Адыгэ Республикэмрэ я Iэтащхьэхэми апхуэдэ унафэ ящIарэ, Iуэхум нэхъри зиубгъуамэ.

Адыгэбзэм, Адыгэ бэракъым, Адыгэ фащэм, Адыгэшым, Къэзыгъэзэжахэм я махуэ хэхахэр диIэщ дэ. Апхуэдэу иужьрей илъэсхэм Дунейпсо Адыгэ Хасэм и зэхуэсхэм унафэу къыщытхьащ Нарт эпосым и махуэ гъэувыныр. Мыхэр лъэпкъым и лъэр зыгъэбыдэщ, и пщIэр зыIэтщ. А псори къызэщIикъуэжрэ ди хъугъуэфIыгъуэ псори утыку къыщитхьэу дреIэ Адыгэхэм я махуэр.

Пэжщ, фащэ щытщыгъын хуейри, бзэкIэ дыщыпсэлъэн хуейри, ныпыр щытIэтын хуейри зы махуэкъым. Дызэрыадыгэр тщIэжу, диIэ фIыгъуэм хуэфащэ пщIэр хуэтщIу дыкъэгъуэгурыкIуэн хуейщ махуэ къэси. Ауэ зы махуэ хэхам а псори къызэщIэткъуэрэ дызэдэгушхуэу дызэхэтмэ, сыт ягъэ кIын?!

А щIалэгъуалэ дыдэм яхэтщ лъэпкъ Iуэху гуэрхэр къэралым къадимыIыгъыу жаIэу тхьэусыхэхэр. Мыр унафэщIхэм къытхуагъэдахэу, къэрал унафэ щытращIыхьакIэ, псалъэмакъ къыхамыгъэкIыу ягъэлъэпIэныр нэхъ къезэгъыу къызолъытэри, абы къыхузоджэ. Къапщтэмэ, дунейм адыгэу щызэбгрыпхъам я гуапэ мэхъу мы махуэр дызэриIэр. Сэ гу лъыстащ нэгъуэщI хэгъэгухэм, къэралхэм къикIыу къэкIуэфа ди лъэпкъэгъухэм я нэм къыщIих нурымрэ къэмыкIуэфхэр къызэрыхъуапсэмрэ.

Апхуэдэу гушхуэу адыгэр зэрызэхыхьэр куэд и уасэкъэ?! Къэбгъэлъагъуэмэ, сыт хуэдэ Iуэху къепхьэжьэми занщIэу и пIэ иувэркъым. Мыр зэрыдгъэлъапIэми Iэмал гуэрхэр етхьэлIэу нэхъ щIэщыгъуэ, нэхъ ин щIын хуейщ. Зы махуэ закъуэ мыхъуу, зы тхьэмахуэкIэ фестивалхэр, концертхэр, зэпеуэхэр, гъэлъэгъуэныгъэхэр, спорт зэхьэзэхуэхэр ебгъэкIуэкI хъунущ, мис абыхэм кърикIуахэр фокIадэм и 20-м къызэщIэткъуэжрэ гъэщIэгъуэну едгъэкIуэкIыу.

КIэщIу жыпIэмэ, ди махуэр махуэ щыхъунур ди щIалэгъуалэм дызэхащIыкIрэ ди нэхъыжьхэр ди жьантIэу гуфIэгъуэр зэдэтIэтмэщ.

Аслъэн Алий, *Шэрджэс Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ:* - Дунейпсо Адыгэ Хасэм и япэ тхьэмадэу щыта Къалмыкъ Юрэ сытым деж жиIэу щытащ: «ЩыгъуэщIэж махуэ диIэкIэ зэфIэкIынукъым. ДызэплъэкIыж зэпыткIэ псэуа дыхъунукъым, гуфIэгъуэ махуи диIэн хуейщ». Ар зэхэзыха дэтхэнэми, акъыл балигъкIэ гъащIэм егупсыс дэтхэнэ адыгэми игу илъ зэпытт ари, ДАХ-м и зы зэхуэсыгъуэм дыщытепсэлъыхьащ абы икIи псори зэдэарэзыуэ унафэ къызэдащтащ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым къэрал унафэу къызэраштам хуэдэу, Къэрэшей-Шэрджэсми Адыгейми щагъэувамэ, икъукIэ ди гуапэ хъунут. Дэ иджыпсту дызэлэжьхэм ящыщу япэ идгъэщ Iуэхухэм язщ ар. Тхьэм жиIэмэ, къэхъунущ апхуэдэ зэмани - псоми зэгъусэу къэрал махуэшхуэу щызэдэдгъэлъэпIэн. Мы махуэм фIыгъуэу хэлъыр дунейм адыгэу тетым зэрыадыгэр иджыри зэ ягу къагъэкIыжу, ди щэнхабзэм, ди хабзэм, ди хэкум пщIэ хуэтщIу дызэхэтыныр аращ. Ди щIэблэм бзэр ящIэнымкIэ, хэкупсэу къэгъэхъунымкIэ мыхьэнэшхуэ иIэщ мыбы. Фащэр зейр зезыхьэращ жаIэ, ди пщIэмрэ ди фащэмрэ тIыгъыжу, дигъэгушхуэу куэдрэ дгъэлъэпIэн махуэ Тхьэм ищI!

Щоджэн Iэминат, *Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэм и къуэдзэ:* - ФокIадэм и 20-м ди щIалэгъуалэр гушхуэу, ди ехъулIэныгъэхэр утыку къитхьэу, ди цIыху нэхъыфIхэр тIэту, диIэ фIыгъуэхэр дгъэлъагъуэу дызэхэтыныр я мураду ди нэхъыжьхэмрэ унафэщIхэмрэ кърахьэжьа Iуэхущ мыр.

Ди лъэпкъым и тхыдэ къулейм хуэдэ зиIэ, зи щхьэ пщIэ хуэзыщIыж щыIэкъым, махуэшхуэ имыIэу. Дэри ди беягъым къыхэхъуащ а махуэр. Пэжщ, щыIэщ «адыгэм махуэ къэси ди махуэщ, зы махуэкъым дыщыадыгэр» жызыIэ щIалэгъуалэ гупи. Апхуэдэхэм я Iуэху еплъыкIэр сэ ядэсIыгъыркъым.

Шыбзыхъуэ Юрэ, *Ставрополь Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ:* - Дэ махуэ зыбжанэ диIэщ цIыхубэм къызэдащтауэ зэдагъэлъапIэу. Ауэ, ди жагъуэ зэрыхъущи, а махуэшхуэхэм къэрал мыхьэнэ яIэкъым, къэрал унафэкIэ щIэгъэбыдакъым. Абы къыхэкIыу сэбэпышхуэ хъунут, щIыналъэ псоми къэрал гуфIэгъуэу Адыгэхэм я махуэр ягъэувамэ. Дунейпсо Адыгэ Хасэм къыхилъхьа Iуэхур Къэбэрдей-Балъкъэрым дахэу щагъэлъапIэ. А махуэшхуэр ныбжькIэ «щIалэми», адыгэ куэд зэрепх, дяпэкIэ нэхъыбэж зэпищIэну дыщогугъ.

Адыгэр нобэ хэгъэгу зэмылIэужьыгъуэхэм дисщ, нэгъуэщI лъэпкъхэм дыкъаухъуреихьу, абы ипкъ иткIэ ди махуэ дызэриIэжым ди зэныбжьэгъугъэр игъэбыдэну, ди зэгурыIуэныгъэр иригъэфIэкIуэну, дызэрыгушхуэу диIэ псори адрейхэм къедгъэцIыхуфыну къысщохъу. КъищынэмыщIауэ, дызэхыхьэрэ дыкъафэу, дыджэгуу дызэбгрыкIыж къудей мыхъуу, ди гугъуехьхэм, щыщIэныгъэхэм дытепсэлъыхьрэ, ахэр къызэрызэднэкIын хэкIыпIэхэр дубзыхуу къэдгъэсэбэпыфмэ, хъарзынэщ.

Адыгэр егъэлеяуэ зэбгрыдзауэ щымытамэ, мы махуэм апхуэдиз мыхьэнэ иIэну къыщIэкIынтэкъым лъэпкъым дежкIэ. Ар хуабжьу дызыщыгугъ, дызэзыпх, дызэпызыщIэ махуэ дахэ тхуэхъуащ, дяпэкIи зэрызиужьынум шэч къытесхьэркъым.

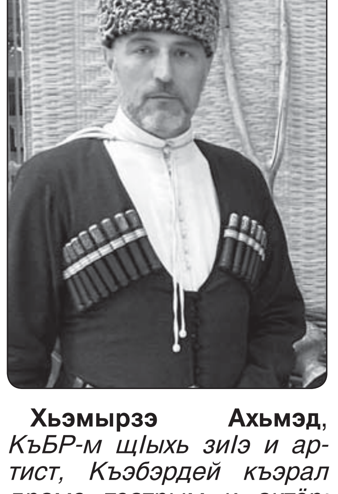

Хьэмырзэ Ахьмэд, *КъБР-м щIыхь зиIэ и артист, Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и актёр:* - Махуэшхуэм и мыхьэнэм и гугъу пщIымэ, лъэпкъ псом къыбгъэдэкIыу мыхъуу, си щхьэ къыбгъэдэкI си еплъыкIэр къэсIуэтэнщ. ЩыIэщ «Мы махуэр щхьэ къыхаха? ЗэрытщIынур сыт? Ар фокIадэм и 20-м щхьэ трагъэхуа?» - жызыIэхэр. Дыгъэпсыр зэзэгъ къэкIыгъи, ар зытепсэ мыхъу удзи зэрыщыIэм ещхьу, цIыхухэм я еплъыкIэхэр зэщхьэщокI. Си щхьэкIэ сыкъапщтэмэ, дыгъэр зыфIэфI удз гъэгъам зэрызиужьым, нэхугъэм зэрызыхуиший ещхьу, си псэкIэ, си IэпкълъэпкъкIэ, си гупсысэкIэ мы махуэм сигъэушэу, фIым, дахэм сыхуигъэпабгъэу щытщ.

ЦIыхур къалъхури, дунейм тетыху и махуэщ, ауэ зы хэха иIэщ, къехъулIахэм щыхэплъэжрэ и мурадхэр щиубзыхуу. Дауи, а зы махуэ хэхам узэрыщымыт уищIынукъым, ауэ ар къэдгъэсэбэпу къыкIэлъыкIуэ зэхыхьэгъуэр къэсыху дифI, ди фейдэ зыхэлъ Iуэхугъуэхэр длэжьын, ди щыщIэныгъэхэр дгъэзэкIуэжын хуейуэ аращ.

Ди фащэр, ди хабзэр, ди бзэр, ди къафэр махуэ къэс дгъэлъэгъуэну зыри зэран къытхуэхъуркъым, ауэ абы фIэкIа димыкъалэну, ди нэгу зедгъэужь къудейкIэ псэуа дыхъунукъыми, зыщыдгъэпсэхун, дыщыгушхуэн, дыщызэрылъагъун зы махуэ хэгъэунэхукIа дызэриIэр сэ сфIэфIщ.

ЦIыху къэс езым и дуней иIэжщ. Къыщыхъуа унагъуэм, жылэм, къэралым - цIыхум и гъащIэ Iыхьэр щекIуэкI щIыпIэм - къигъэщIауэ. Апхуэдэу сэри сиIэщ адыгэ дунейкIэ сызэджэ, си адыгэ гупсысэр щыпсэу щIыпIэ. Мис абы къыщыхъу-къыщыщIэ дэтхэнэ зы Iуэхугъуэми, адыгэ лъэпкъыр ипэкIэ игъэкIуэтэну, зригъэужьыну кърахьэжьэ сыт хуэдэ Iуэхуми и пэ симыувэмэ, иужь зыкъизгъэнэнукъым. Ар къызыхэкIыр сызыщыщ лъэпкъым хузиIэ лъагъуныгъэрщ, сэ зыщысщIыжа къалэнырщ.

Iуэху дахэ нэхъыбэ кърахьэжьэху, нэхъыбэрэ дызэхыхьэху, ди мурадхэр нэхъ зэдгъэхъулIэфынущ. IитIыр зэрытхьэщIмэщ щызэрыщIэр, абы ипкъ иткIэ, цIыхубэр зэхыхьэн, я гупсысэхэмкIэ зэдэгуэшэн, я Iуэху еплъыкIэхэмкIэ зэхъуэжэн хуейщ. Мис абы и лъэныкъуэкIи сэбэпынагъ куэд пылъщ Адыгэхэм я махуэшхуэм. Нобэ зэманым зэрызиужьым, зэрызихъуэжым - уи щхьэ закъуэ ирехъу, лъэпкъ псо ирехъу - ухуэхьэзыру, зыдебгъэкIуфу щытыпхъэщ. «Зэманым декIур лIыфIщ», - жиIакъэ Къэзанокъуэ Жэбагъы. Иджырей зэманым къыздихь зэхъуэкIыныгъэхэм фIыгъуэ къызыпэкIуэну гуэр хэтлъагъуэмэ, ар къэтщтэн хуейщ.

Си гугъэщ мы махуэшхуэр тхуэфIын хъуну, лъэпкъ псор дыщыгушхуэ махуэ угъурлы тхуэхъуну!

Хьэкъул Оксанэ, *уэрэджыIакIуэ:* - Адыгэхэм я махуэм и дахагъри, абы цIыхубэр зэрыригушхуэри зыхызегъащIэ лъэпкъ махуэшхуэм. Си дежкIи, адыгэу зыкъэзылъытэж дэтхэнэм дежкIи гурыфIыгъуэщ укъызыхэкIам хуэпщI пщIэр нэхъри пIэту, уи блэкIам уригушхуэу, уи къэкIуэнум фIыкIэ ухуэхъуахъуэу а махуэр ебгъэкIуэкIыныр. Ар къэзыгупсысахэми, а гупсысэр ядэзыIыгъа унафэщIхэми фIыщIэ ин яхуэфащэщ адыгэр зэрыпагэ хъугъуэфIыгъуэхэр иджыри зы IуэхукIэ нэхъ бей зэрытхуащIам - лъэпкъ махуэшхуэ зэрытхуагъэувам - папщIэ.

Мыр зы махуэ гуфIэгъуэкъым. АтIэ махуэ бжыгъэкIэ республикэм и щIыналъэ, къуажэ зэмылIэужьыгъуэхэм щокIуэкI дэрэжэгъуэкIэ гъэнщIа зэхыхьэхэр, дэри, щэнхабзэм и лэжьакIуэхэр, ди гуапэу дыхэтщ абыхэм. ФокIадэм и 19-м ирагъажьэри, шыгъажи, зэпеуи, зэхыхьи къызэрагъэпэщ, цIыхубэм я нэгу зрагъэужьын, дифI ягъэлъэпIэн папщIэ.

Гуапэ сщохъу ди къуэшу къэтлъытэу къыдбгъэдэс нэгъуэщI лъэпкъхэми ди гуфIэгъуэр къызэрыддаIыгъыр, дэнэ жыли дэс балъкъэрхэр, урысхэр къэрал махуэшхуэм жыджэру зэрыхэтыр.

НЭЩIЭПЫДЖЭ Замирэ.

Къэрал кIуэцI IуэхухэмкIэ министру КъБР-м щыIэ, полицэм и генерал-майор Павлов Василий яхуэзащ республикэм къэрал кIуэцI IуэхухэмкIэ и органхэм я ветеранхэм.

Ветеранхэм яхуозэ

МИНИСТРЫР тепсэлъыхьащ полицэм и лэжьакIуэхэм я пщэрылъхэр ягъэзэщIэнымкIэ къызэрызэгъэпэщар егъэфIэкIуэнымкIэ, зэрыщыту къэрал кIуэцI IуэхухэмкIэ IэнатIэхэм я щIыхьымрэ пщIэмрэ къэIэтынымкIэ зэфIагъэкIхэм. Къапщтэмэ, ведомствэм и объект зыбжанэ ягъэува пIалъэм къриубыдэу мы гъэм яутIыпщынущи, лэжьакIуэхэм Iэмал ягъуэтынущ къызыхуэтыншэу я къалэнхэр ягъэзэщIэну.

Павлов Василий ветеранхэм гу лъаригъэтащ 2020 гъэм полицэм и япэ кадет класс Налшык къалэ и курыт школ №7-м къызэрыщызэрагъэпэщам сэбэпышхуэ зэрыпылъым, абы ипкъ иткIи мы гъэ еджэгъуэщIэм иджыри зы класс къызэрыщызэIуахам.

- АдэкIи ди мурадщ кадет зэщIэхъееныгъэм республикэм зыщедгъэужьыну. ГъащIэм, IэщIагъэм и пIалъэ фIыуэ зэрыфщIэр икъукIэ щхьэпэщ хабзэм и хъумакIуэ щIэблэщIэр гъэсэнымкIэ, абыхэм Хэкум и деж щаIэ жэуаплыныгъэмрэ къалэнымрэ нэсу зыхащIэу къэгъэхъунымкIэ, - къыхигъэщащ министрым.

ЗэIущIэм щытепсэлъыхьащ къытщIэхъуэ щIэблэр псэкупсэу гъэсэным ехьэлIа Iуэхухэми. Павлов Василий къызэрилъытэмкIэ, къэрал кIуэцI IуэхухэмкIэ IэнатIэхэм я лэжьакIуэщIэхэм гъэсэныгъэ лэжьыгъэ ядегъэкIуэкIыным зэман нэхъыбэ хухэхыпхъэщ.

- Ди фIэщ мэхъу зэгъусэу полицэм и къулыкъум хуэфащэ икIи хуэпэж, къэрал хабзэхэр нэсу зыгъэзащIэ цIыхухэр зэрыдгъэсэфынур. ДызэщIыгъуу адэкIи ди республикэм хабзэмрэ шынагъуэншагъэмрэ щыгъэбыдэнымкIэ лэжьыпхъэ псори дгъэзэщIэнщ, - къыхигъэщащ ведомствэм и Iэтащхьэм.

Апхуэдэуи министрыр зэпкърыхауэ къытеувыIащ ведомствэм и медико-санитар частым зегъэужьыным, къэрал кIуэцI IуэхухэмкIэ органхэм я лэжьакIуэхэмрэ ветеранхэмрэ хуащIэ медицинэ IуэхутхьэбзэхэрегъэфIэкIуэным теухуауэ зэфIэгъэкIыпхъэхэм.

КъБР-м Къэрал кIуэцI IуэхухэмкIэ органхэмрэ къэрал кIуэцIыдзэхэмрэ я ветеранхэм я советым и лэжьыгъэм теухуауэ къэпсэлъащ ветеран зэгухьэныгъэм и унафэщI Думай Борис. Абы республикэ МВД-м и унафэщIхэм фIыщIэ яхуищIащ сыт щыгъуи зэрызыкъыщIагъакъуэм папщIэ.

Зытепсэлъыхьым ехьэлIа я Iуэху еплъыкIэхэр жаIащ ветеранхэу Шорэ Алик, Жабо ДжэбрэIил, Савинов Александр сымэ.

Районым и ветеран зэгухьэныгъэм и тхьэмадэ Хьэтщыкъуэ Музарин Урысейм и МВД-м и «Бахъсэн» къудамэм и унафэщI, полицэм и полковник Хэжь Аслъэнбий фIыщIэ хуищIащ Iуэхур тэмэму зэтеублауэ, зэгурыIуэныгъэ яку дэлъу зэрызэдэлажьэм папщIэ.

Ветеран зэщIэхъееныгъэм жыджэру зэрыхэтым, къэрал кIуэцI IуэхухэмкIэ органхэм къахыхьэ зи щIалэгъуэ лэжьакIуэхэр хэкупсэу, хабзэ яхэлъу гъэсэным хэлъхьэныгъэшхуэ зэрыхуищIам папщIэ министрым Урысейм и МВД-м и ЩIыхь тхылъыр иритащ Думай Борис.

ЗэIущIэм и кIэухыу ведомствэм и Iэтащхьэм жиIащ къэрал кIуэцI IуэхухэмкIэ органхэм я ветеранхэр сыт щыгъуи хуэдэу гъэсэныгъэ лэжьыгъэм жыджэру зэрыхэтынур и фIэщ зэрыхъур, узыншагъэ быдэ, мамырыгъэрэ зэIузэпэщыгъэрэ яIэну зэригуапэр.

УАРДЭ Жантинэ.

Дунейм щыхъыбархэр

Щыблэм иукIащ

Щыблэм и зэранкIэ Пакистаным цIыху зыбжанэ щыхэкIуэдащ. Насыпыншагъэр къыщыхъуа Хайбер-Пахтунхва щIыналъэм хиубыдэ Торгар жылагъуэм фокIадэм и 8-м щегъэжьауэ уэшхышхуэ къыщошх, бгыхэм ятIэпс шынагъуэхэр къыщрехьэх.

ГЪУНЭГЪУУ зэбгъэдэт унищым щыблэр къеуэри, я унащхьэр трихащ. Унэ къутахуэхэм я лъабжьэм цIыху 13 щIиубыдащ. КъегъэлакIуэхэм абы къыщIахыжащ хьэдэ 11, къэлъыхъуэныгъэхэр иджыри йокIуэкI. ХэкIуэдахэм сабиитхурэ цIыхубзиплIрэ яхэтщ.

«Iуэхур зэрекIуэкIыр си нэIэм щIэтщ: транспортыр зекIуэфын хуэдэу гъуэгур ягъэкъэбзащ, фэбжь зыгъуэтахэр сымаджэщым яшащ. Лей къызытехьа унагъуэхэм защIэдгъэкъуэнущ - пIалъэкIэ щыпсэунрэ шхынкIэ къызэдгъэпэщынущ», - жиIащ щIыналъэм и комиссарым и дэIэпыкъуэгъу Зухур Азхар.

Апхуэдэу Абботтабад къалэм дэт унэхэм ящыщ зым техуа щыблэм абы щIэса цIыхуиблым ящыщу щыр иукIащ. Бгыхэм къех ятIэпс шынагъуэхэми цIыхуищ хэкIуэдащ.

Президентым узыфэм зыщехъумэ

УФ-м и Президент Путин Владимир коронавирусым зыщихъумэу, самоизоляцэ кIуэн хуей хъуащ. Къэралым и УнафэщIым узыфэр пкърыткъым, ауэ нэхъ гъунэгъуу зыдэлажьэхэм COVID-19-м игъэсымаджэхэр зэрахэтым къыхэкIыу, зэман гуэркIэ ягъэува санитар хабзэр игъэзэщIэнущ.

АПХУЭДЭ щытыкIэм къихутами, Путин Владимир и лэжьыгъэр зэпигъэуакъым. Къыпэщылъ къалэнхэр IэнатIэм упэIэщIэу бгъэзащIэ зэрыхъуным тету зэфIегъэкI. Апхуэдэу фокIадэм и 16 - 17 махуэхэм Душанбе къалэм ОДКБ-мрэ ШОС-мрэ я саммитхэр щекIуэкIынущи, видеоконференц Iэмалыр къигъэсэбэпу, а зэIущIэм хэтынущ.

Фигу къэдгъэкIыжынщи, УФ-м и Президентым коронавирус узыфэ зэрыцIалэм зэрыпэщIэт «Спутник V» вакцинэр мы гъэм и гъатхэпэ мазэм зыхригъэлъхьауэ щытащ.

Жыг хадэхэр нэхъыбэ мэхъу

Ставрополь крайм щыхаса пхъэщхьэмыщхьэ жыгхэм гектар мин 11 яубыд. 2020 гъэм абыхэм къата продукцэр тонн мин 60 мэхъу.

ЩIЫНАЛЪЭМ илъэс къэс апхуэдэ жыгхэу гектар 600-м щIигъу щыхасэ. Крайм и унафэщIым и пресс-IуэхущIапIэм къызэритымкIэ, мы гъэм ар гектар 800-м нагъэсынущ, абы и нэхъыбэм щагъэтIысынур етIуанэ илъэсым пхъэщхьэмыщхьэ къызыпыкIэ жыгхэрщ. 2021 гъэм жыг гъэкIыным хухах къэрал дэIэпыкъуныгъэр сом мелуан 575-рэ хъуащ.

Жызум гъэкIынми жыджэру щолэжь Ставрополь крайм. Абы хухахащ гектар мини 5,9-рэ, илъэс къэс къыхагъахъуэурэ йокIуэкI.

Iуэхум адэкIи зэрызрагъэужьыным тещIыхьауэ пхъэщхьэмыщхьэ къэрахьэлIэжахэр щагъэтIылъыну хъумапIэ инхэр зэраухуэным иужь итщ. Иджыпсту яIэ пхъэщхьэмыщхьэ хъумапIэм тонн мин 36-рэ щIохуэ.

Мы махуэхэм

ФокIадэм и 16, *махуэку*

♦**ЩIым и озон къатыр хъумэным и дунейпсо махуэщ**

♦**1918 гъэм** Бэракъ Плъыжь орденыр къащтащ.

♦**1943 гъэм** советыдзэхэм Новороссийск къалэр фашистхэм къыIэщIагъэкIыжащ.

♦**1944 гъэм** Налшык къыщызэIуахащ республикэм и дохутырхэм я съезд.

♦**1931 гъэм** къалъхуащ тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор, УФ-м щIэныгъэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, адыгэхэм я къекIуэкIыкIар зыджа, ЩIДАА-м и академик **Куценкэ Игорь**.

♦**1943 гъэм** къалъхуащ абазэ щIэныгъэлI, политик, КъШР-м и ЦIыхубэ Зэхуэсым и депутату щыта **Шенкао Мухьэдин**.

♦**1951 гъэм** къалъхуащ физико-математикэ щIэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор **Ащхъуэт Олег**.

**Дыгъэр къыщIэкIынущ сыхьэти 5-рэ дакъикъэ 45-м, къухьэжынущ сыхьэт 18-рэ дакъикъэ 15-м.*

**Махуэм и кIыхьагъщ сыхьэт 12-рэ дакъикъэ 30-рэ.*

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкIэ, ди республикэм пшэр техьэ-текIыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 19 - 23-рэ, жэщым градус 14 - 15 щыхъунущ.

ФокIадэм и 17, *мэрем*

♦**Сымаджэхэм я шынагъуэншагъэр къызэгъэпэщыным и дунейпсо махуэщ**

♦Брянск областыр нэмыцэ-фашист зэрыпхъуакIуэхэм къыщыIэщIагъэкIыжа махуэщ.

♦**1932 гъэм** СССР-м и ЦИК-м и Президиумым, Горький Максим къыхилъхьа жэрдэмым ипкъ иткIэ, унафэ къищтащ Литературэ институт къэзэгъэпэщыным теухуауэ.

♦**1941 гъэм** СССР-м унафэ къыщащтащ къэралым щыпсэу псори дзэ Iуэхухэм Iэмал имыIэу хуегъэджэным теухуауэ.

♦**1941 гъэм** ВКП(б)-м и Къэбэрдей-Балъкъэр обкомым унафэ къищтащ республикэм щыщу цIыху 450-рэ Дзэ Плъыжьым и десантыдзэм игъэкIуэну.

♦**1877 гъэм** къалъхуащ усакIуэ, жылагъуэ лэжьакIуэ, КIыщокъуэхэ Рашидрэ Алимрэ я адэ **КIыщокъуэ Пщымахуэ**.

♦**1888 гъэм** къалъхуащ адыгэ узэщIакIуэу, жылагъуэ лэжьакIуэу щыта, «Гъуазэ» япэ адыгэ газетыр къызэзыгъэпэща **Цагъуэ Нурий**.

♦**1940 гъэм** къалъхуащ филологие щIэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор, ЩIДАА-м и академик, КъБР-м, КъШР-м щIэныгъэмкIэ щIыхь зиIэ я лэжьакIуэ **БакIуу Хъанджэрий**.

♦**1948 гъэм** къалъхуащ УФ-м щIыхь зиIэ и егъэджакIуэ **Ачмыжь Мариет** (АР).

♦«Адыгэ псалъэ» газетым и къудамэм и редактор, Адыгэ Республикэм щIыхь зиIэ и журналист **ЩхьэщэмыщI Изэ** къыщалъхуа махуэщ.

**Дыгъэр къыщIэкIынущ сыхьэти 5-рэ дакъикъэ 47-м, къухьэжынущ сыхьэт 18-рэ дакъикъэ 13-м.*

**Махуэм и кIыхьагъщ сыхьэт 12-рэ дакъикъэ 26-рэ.*

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкIэ, ди республикэм махуэм уэшх къыщешхынущ. Хуабэр махуэм градус 15 - 16, жэщым градус 12 - 13 щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар **ЩХЬЭЩЭМЫЩI Изэщ.**

Лъэпкъ Iущыгъэ:

Зылъэгъуа щыIэмэ, зэхэзыха умылъыхъуэ.

СЭВКIУИЙ Iэсият Владимир и пхъур

Къэбэрдей-Балъкъэрым щэнхабзэмкIэ и IэнатIэм хэщIыныгъэшхуэ игъуэтащ. И ныбжьыр илъэс 56-нэм иту дунейм ехыжащ КъБР-м и художник цIэрыIуэ СэвкIуий Iэсият Владимир и пхъур.

СэвкIуий Iэсият Къэзахъстаным къыщалъхуащ, абы къыщыхъуащ, иужькIэ Къэбэрдей-Балъкъэрым къэIэпхъуэжащ. И IэщIагъэкIэ ар экономистт, ауэ зэрысабий лъандэрэ сурэт щIыным дихьэхырт. СэвкIуий Iэсият щэкI зэмылIэужьыгъуэхэм лэжьыгъэ гъуэзэджэ куэд къыхищIыкIащ. Абы и творчествэр щIагъыбзэ куухэмкIэ гъэнщIащ, укъэзыгъэуIэбжь метафорэхэр хэтщ.

ЗэфIэкIышхуэ зыбгъэдэлъ художникым и IэдакъэщIэкIхэр а IэщIагъэм ирилажьэхэми къызэрыгуэкI цIыхухэми яфIэхьэлэмэту зэуэ къызэдащтащ икIи художникым хэлъ егугъуныгъэ инымрэ абы и зэфIэкIымрэ яхуэфэщэн пщIэ ягъуэтащ. СэвкIуий Iэсият и лэжьыгъэхэр утыку къыщрахьа гъэлъэгъуэныгъэхэр Къэбэрдей-Балъкъэрым и Лъэпкъ музейм, КъуэкIыпIэ лъэпкъхэм я гъуазджэмкIэ музейм и Кавказ Ищхъэрэ къудамэу Мейкъуапэ дэтым щрагъэкIуэкIащ. Апхуэдэу а лэжьыгъэхэр щагъэлъэгъуащ Художественнэ щэкI зэIущахэм я дунейпсо фестивалу Санкт-Петербург къалэм къыщызэрагъэпэщам.

Дунейм ехыжа цIыху хьэлэмэтыр, гуапагъэрэ зэфIэкIышхуэрэ зыхэлъу щытар Къэбэрдей-Балъкъэрым исхэм зэи ящыгъупщэнкъым. ЛIам и Iыхьлыхэмрэ и благъэхэмрэ дахуогузавэ.

КъБР-м ЩэнхабзэмкIэ и министерствэ,

КъБР-м и Художникхэм я зэгухьэныгъэ,

КъБР-м и Архитекторхэм я зэгухьэныгъэ.

Лъэпкъым хуищIэмкIэ зызымыгъэнщI

теолог, егъэджакIуэ, юрист, зэдзэкIакIуэ, журналист Хъуажь Фахъри и ныбжьыр илъэс 75-рэ ирокъу

Хэкурысхэми хэхэс адыгэхэми Хъуажь Фахъри и Iуэхущlафэрэ лэжьыгъэкIэ фIыуэ яцIыху. Фахъри IэщIагъэ куэдым хуэIэижьщ, щIэныгъэ куу бгъэдэлъщ, ауэ ар хэзылъытэныкIэ бгъэдэлъ хьэл-щэн нэхъыщхьэр - адыгэгу зэриIэрщ. И гупсысэ зэрыщIэсщIэувэрэ кърызыкIэ лъэпкъым хуолажьэ, абы игу хузэрыгъуэу, хуэпэжу, и гуфIэгъуэр диIэтрэ и гузэвэгъуэр дигуэшу. Фахъри зэрыадыгэм щыхьэт техъуэр утыкухэм щыжиIэ псалъэ дыгъэлхэракъым, ар къызыхэкIам хуэфащэ адыгэлIу зэрыщытыр и псэукIэкIэ, Iуэхущlафэкlэ уи фIэщ ещIыф. Хуэжьым и Iэдакъэ къыщIэкIащ лъэпкъыр зыщыгуфIыкIын лэжьыгъэ куэд. Хэхэс цIэм и дыджагъыр, хэкурыс псэукIэм и IэфIагъыр зыгъэунэхуа ди лъэпкъэгъум гъащIэм дерс, Iущыгъэ куэд къыхихащ. ЗылI ищIэн Тыркум щызэфIигъэкIыу илъэс зыбжанэ ипэкIэ адэжь хэкум къэIэпхъуэжауэ щыта Фахъри лъэпкъ Iуэхум хуэжыджэрщ, къызыхэкIам хуищIэмкIэ зимыгъэнщIу мэпсэу, и гупсысэр абы хуэгъэза зэпытщ.

ИСТАМБЫЛ дэт Ислъам институт нэхъыщхьэр, Къэралыгъуэ-жылагъуэ IуэхухэмкIэ Тыркумрэ Курыт КъуэкIыпIэ хэгъэгухэмрэ я институтым и магистратурэр, Истамбыл университетым и юридическэ факультетыр къиухащ абы.

Истамбылрэ Анкарарэ щызэхэт Адыгэ Хасэхэм илъэс 40-кIэ жыджэру щылэжьащ. Анкара щыIэ Кавказ Хасэм (иджы Черкес Хасэм) и тхьэмадэу тхуэнейрэ, Дунейпсо Адыгэ Хасэм и япэ зэхыхьэгъуэм вице-президенту щыхахауэ щытащ. Анкара дэт Кавказ-Адыгэ Хасэм адыгэбзэ щригъэджащ.

Истамбыл щыIа уней академием и еджакIуэхэм я Iуэхум кIэлъыплъ бюором, Тыркум ис муслъымэнхэм я дин IуэхущIапIэм щылэжьащ, Истамбыл дэз къулыкъу щрихьэкIащ. Анкара дэт лицейхэм динымрэ щэныфIагъымрэ хуригъэджащ, апхуэдэуи зи ныбжь хэкIуэтахэмрэ сабий зеиншэхэмрэ я хэщIапIэм уэчылу щылэжьащ.

ИужькIэ хэкум къигъэзэжри, Адыгейм Гуманитар къэхутэныгъэхэмкIэ и институтым усэмныбзэмкIэ, тыркубзэмрэ адыгэбзэмкIэ и щIэныгъэлI пажэу, «Адыгэ макъ» газетым и корреспондентыу, Адыгэ къэрал университетым диным, хэхэс адыгэхэм я тхыдэмкIэ и егъэджакIуэу лэжьащ.

Фахъри IэнатIэ зэмылIэужьыгъуэхэр зэрихьэуэкIами, сыт щыгъуи адыгэ Iуэхум, лъэпкъым хуэпэжу къогъуэгурыкIуэ. А лъагъуныгъэращ ар и адэжь хэкум къэзышэжар.

Лъэпкъ литературэр, тхыдэр зыгъэбеин лэжьыгъэхэр адыгэбзэм къригъэзэгъащ, адыгэ тхакIуэ куэдым я IэдакъэщIэкIхэр тырку щIэджыкIакIуэм и пащхьэ иригъэхьащ. ТыркубзэкIэ зэридзэкIахэм яхэтщ КIэрашэ Тембот и «Шапсыгъ пщащэ», Щхьэлэхъуэ Iэбу и «Лlыхъужь мафIэ», Лъостэн Исуф и «ЩауэкIасэ и хъыбархэр» тхылъхэр. Мэт ВынатIэкъуэ Юсыф-Иззэтпэщэ и «Кавказым и тхыдэр», Хьэгъур Ахьмэд и «Кавказ напэр» уэсмэныбзэм кърихри, иджырей тыркубзэм кърigъэзэгъащ.

Фахъририрэ и щхьэгъусэ Къардэн Дуриерэ щIалитIрэ хъыджэбзитIрэ яIэщ. Я щIалэ нэхъыжь Нэсыж быну нагъуэщ, Америкэм и Штат Зэгуэтхэм я Бостон къалэм дэт университетым инджылызыбзэм щыхуригъаджэ.

Нэсыж къыкIэлъыкIуэр Нэжанщ. Тыркум и университет нэхъыфIхэм ящыщ зыр къиухащ и пщащэм, ухуакIуэ-инженерщ. США-м и щIэныгъэм щыхигъэхъуащ - магистратурэмрэ докторантурэмрэ къыщиухащ. Езыр зыщIэса университетым щрегъаджэ. Унагъуэщ, убых лъэпкъыщ.

Ещанэр Нэхунэщ. Анкара дэт университетым абы социолог IэщIагъэр щызригъэгуэтащ. Истамбыл дэсщ, шапсыгъ нысэщ.

Бынхэм я нэхъыщIэ Нэшэж инженер-геологщ. Америкэм и Штат Зэгуэтхэм магистратурэр къыщиухащ. Тыркум щопсэу. Унагъуэщ.

Фахъри мы зэманкIэ Iэмалынщагъэрэ, мыкIуэуу мыхъуу, Тыркум Iэпхъуэжами, ар Хэкум щыщыпсэуа зэманым «Адыгэ псалъэ» газетым зэрыщылэжьам и фIыгъэкIэ нэхъ гъунэгъу къэтщыIуну IэмалыфI диIащ, псалъэмакъ щхьэпэ куэд дегъэкIуэкIащ. Ди гуапэу Фахъри и Iуэху еплъыкIэхэм ящыщ фи пащхьэ идолъхьэ.

- 1968 гъэм Тыркум щыпсэу адыгэ щIалэгъуалэм ди щхьэр тхуэмыжын папщIэ хэкум дыкIуэжын хуейуэ тедухуауэ щытащ. Абы щыгъуэ журнал, газет къыдэдгъэкIырт, хасэхэм дыхэтт. Арщхьэкlэ, а Iуэхур мытыншу къыщIэкIащ, къупсэр щыбдза, благъэ-Iыхьлы, цIыхугъэ ущиIэ щыпIэм зызэщIэпкъуэу укъикIыжыну тыншкъым. Дэ дыкъэкIуэжыну дыкъыщIелэр мыбы щыпсэухэм я гъащIэр нэхъыфIу, нэхъ зыхуей хуэзэу къытщыхъуу аратэкъым, атIэ ди хэкуу зэрыщытрат. ПсэукIэ нэхъыфIи диIэну дыхуеямэ, Европэрат дыздэIэпхъуэнур. Хэкум мыхъумыщIагъэу щытлъагъури гуемыIуу ди нэгу щIэкIыну дыхуэдгъэзэн, ар ди адэжь щыIыналъэщ. ФIыуэ плъагъум и дагъуэхэракъым узэплъыр. Ауэ, шэч хэмылъу, ди хэкур ефIэкIуэну, зызыужьа къэралхэм ящыщ къыхуу ди гуапэщ. Пэжым ухуеймэ, совет лъэхъэнэм лъэпкъ Iуэхум теухуауэ мыбдежым щызэрахьэу щыта политикэр дуней псом щапхъэу ебгъэлъагъу хъунут.

Лъэпкъ мащIэхэм я бзэмрэ щэнхабзэмрэ хъумэным хущIэкъуныр губзыгъагъэшхуэт. Абы сэ куэд сытепсэлъыхьащ. Уи бзэ, уи хабзэ щызэкIуэ щIыналъэм нэхъыфI сыт щыIэ?! Ауэ, ди жагъуэ зэрыхъунщи, лъэпкъым и нэщэнэ нэхъыщхьэр иджы IэщIах зэпытщ. Школхэм щрагъэдж адыгэбзэм хухах сыхьэт бжыгъэхэр кIуэ пэтми ягъэмащIэ, ирамыгъэджыжынымкIи Iэмал щыхуахуэ щыIэщ. Нэхъ Iеижращи, езы лъэпкъри а псом хуэмеиж хуэдэ, жиIэIакъым. Фадэ Iэнэращ иджы адыгэбзэр нэхъыбэу щызэхэпхыжыр. КъэралыбзэкIэ пэтми, зы къэрал IуэхущIапIэ адыгэбзэр щызекIуэу срихъэлIакъым. Зы тхылъымпIэ адыгэбзэкIэ ятхыркъым, дауэ итIанэ ар зэрыкъэралыбзэр? Тыркуми тхьэмахуэм сыхьэтитIкIэ адыгэбзэр щыбджыну ухуитщ. Ар хамэ щыIу пэтрэ, а сыхьэтитIыр тхьэмахуэм къарет. Мис ахэр си жагъуэ мэхъу. Абы къикIыркъым сэ хэкум сыхуэшыдэу, сэ ди мыгъуагъэхэм сатепсэлъыхьу арыщ, арыншэу дефIыкIуэфынукъым.

- Хамэ щIыгуми адыгэбзэ щыпIурылъащ, иджыри арыщ нэхъыбэу «узэрылъащэр». Бзэм и хъуаскIэр цIыхугуэхм къыщщIыгъэлъыдыжыныммкIэ сыт тщIапхъэ къэтлъэгъуэнэрэ?

- Бзэм и Iуэхур ди гур щIэузщ. Анэдэлъхубзэм и мыхьэнэр ди цIыхухэм фIыуэ къагурыIуэну сыхуейщ. АнэдэлъхубзэкIэ сызэджэ адыгэбзэм и закъуэкъым - лъэпкъ къыс къыдалъхуау иIэ бзэрщ. Сэ анэдэлъхубзэр щхьэгъэпсу къызолъытэ. Компьютерым илъ программэм хуэдэщ анэдэлъхубзэр. Уи щхьэр анэдэлъхубзэкIэ гъэпсауэ щытмэ, итIанэ узыхуей бзэр пхузэгъэщIэнущ, узыщIэхъуэпс щIэныгъэр зэбгъэгъуэтыфынущ. Ауэ щхьэр анэдэлъхубзэкIэ гъэпса мыхъуамэ, сыт хуэдэ щIэныгъэри къэщтэгъуейщ. Сэ щапхъэу зыкъэзгъэлъэгъуэнщи, пэщIэдзэ еджапIэм сыщIэтIысхьэху тыркубзэкIэ зы псалъи сщIакъым. Абазэхэбзэт ди унагъуэм зэрыщыпсалъэри, сэри арат сIурылъыр. Тыркубзэр зэрызмыщIэм щхьэкIэ еджапIэм сыщIэтIысхьэну сымыдэурэ, сашэри сратащ. Си насып кърихьэкIри, егъэджакIуэ бэлыхь срихьэлIащ, абы тыркубзэр псынщIэ дыдэу сигъэщIащ. Иджы сэ тыркубзэкIэ сыщыпсалъэм деж сымытыркуу зыми я фIэщ пхуэщIынукъым, сыту жыпIэмэ, сэ ар сэзыгъэщIар а бзэр фIыуэ зыщIэ егъэджакIуэщи. Ар си адэ-анэм къызбгъэдалъхьамэ, абы я тыркубзэ никъуэм хуэдэт сэри сщIэнур. Мазэ зы-тIущым тыркубзэм и кIапэр къэзубыдри, къыздеджэхэм япэ симыщамэ, яужь сыкъинакъым. Абы и щхьэусыгъуэу сэ слъагъур зыщ: си анэдэлъхубзэм си щхьэр игъэпсати аращ.

Илъэситху нэужьым курыт щIэныгъэ щызэзгъэгъуэтыну дин еджапIэм сагъэкIуати, абы нэмыцэбзэ, хьэрыпыбзэ, персыбзэ дыщрагъэджащ. Хьэлэмэтращи, си ныбжьэгъу тырку щIалэхэм сыхьэтитIкIэ ерагъкIэ зыгурагъаIуэр, сэ сыхьэт иримыкъум къэзубыдырт. Сэ сыгубзыгъащэу аратэкъым. ЕгъэджакIуэм псалъэуха гуэр хьэрыпыбзэкIэ къыдитамэ, тырку щIалэхэм ар зрагъэпщэну яIэр я анэдэлъхубзэм и закъуэт, сэ адыгэбзэми зэрезгъапщэм и фIыгъэкIэ нэхъ щIэхыу къэзубыд хъуащ. Ди адыгэбзэм макъ куэд зэрыхэтым папщIэ нэгъуэщI бзэхэр нэхъ тыншу къэспсэлъыфырт.

ЦIыхум и генетикэр илъэс щэ бжыгъэкIэ зэфIоувэ, ар лъым хэту къекIуэкI гуэрщ. Сабийр къызэрыхъур а генетикэм тетущ. Абы и анэдэлъхубзэр егъэгъуэтыжмэ, щIэныгъэми бзэхэми хуэIэрыхуэ мэхъу. А генетикэм къемызэгъ епщIэми, къыпхуигъэгъунукъым. Ди къуажэм щыщу нэхъапэ еджакIуэ ягъэкIуар сэ си ныбжьхэрати, дэ тхуэдэу я бынхэр ирагъэджэну куэд щIэхъуэпсырт. Зыгъэпсэхугъуэ зэманым къуажэм сыкIуэжмэ, адэанэхэр я сабийм тыркубзэкIэ епсалъэу слъагъурт. «Мыр едгъэджэнущи, и бзэр адыгэбзэм едмыгъэкъутэу занщIэу тыркубзэр идогъащIэ», - жаIэрт. «ЩIалэр фогъэунэхъу» щыжысIэкIэ, къызэдаIуэртэкъым. Фи фIэщ зэрыхъун, абыхэм ящыщу зыми университет къахуэухакъым. Дэ ди ныбжьхэр къанэ щымыIэу университетым дыщеджащ. Уи сабийр нэхъыфIым хуэкIуэну ухуеймэ, япэ илъэситхум и анэдэлъхубзэм фIэкIа зэхебгъэх хъунукъым. ИтIанэ сыт хуэдэ бзэри къыхуэщтэжынущ.

- Лъэпкъым теухуауэ сыт хуэдэ гуныкъуэгъуэ уиIэ?

- Ди щIэблэм адыгэ гъэсэкIэ едмыту къонэ. Сыт абы щхьэкIэ тщIапхъэр? Лъэпкъ зэкъуэхуар зы щIыжын хуейщ. Армырамэ, ди пIэ диуджыхьу, е нэхъ икIэжращи, декIакIуэу дыпсэуну арaщ. Хэхэсми хэкурысми я унафэр хэкуращ щащIын хуейр. Хэкум исхэр емыджэмэ, хэхэсхэр езыр-езыру тегушхуэу къэкIуэжынукъым. Дэтхэнэ зы хэкурыс унагъуэми и унэкъуэщ къигъуэту хэкум къишэжыну пщэрылъ зыщищIыжын хуейщ. Унагъуэхэм я закъуэкIэ зэфIэха хъуну къыщIэкIынкъым мы Iуэхушхуэр, къэрал унафэщIхэри къыхыхьапхъэщ. Адыгэхэр куэду щыпсэу республикищми гъэ къэс унагъуэ бжыгъэ гуэр хэкум кърагъэблэгъэжыну къалэн зыщащIыжмэ, ар Iуэхум и щIэдзапIэфI хъуну къызолъытэ. Мис абы щыгъуэ къэкIуэжыну тегушхуэхэри нэхъыбэнут.

Пэжым ухуеймэ, лъэпкъыр зы хъужыным и IуэхукIэ зэзэмызэ си гур мэкIуэд. Илъэс щэ никъуэм нэблэгъауэ а Iуэхум дэ дыхущIокъури, къэкIуэжахэм я бжыгъэр миным нэблэгъауэ си фIэщ хъуркъым. Сэ япэ дыдэ хэкум сыкъыщыкIуэжам, ар 70 гъэхэрат, Тыркур илъэс 30 хуэдизкIэ Совет къэралыгъуэм къыкIэрыхурт. Иджы-щэ? Тыркур илъэс щэ никъуэкIэ ди япэ ищащ. А псэукIэ зэпэщым къыхэкIыу хэхэсыр зэтшэлIэжыныр къалэн тыншкъым.

- Уи хъуэпсапIэхэм дыщыбгъэгъуэзамэ арат?

- Хэхэс гъащIэр зи натIэ хъуа ди лъэпкъэгъу нэхъыбэм хэкужьыр псэупIэ яхуэхъужыну, пэщIэдзэ классхэм дерс псори анэдэлъхубзэкIэ щрагъэджыну, къэрал IуэхущIапIэхэм адыгэбзэр хуиту щызекIуэну сыхуейт. Мис абы щыгъуэ ди адыгэ хэкум дригушхуэ хъунущ.

- Ныбжьыр я щхьэусыгъуэу зи къалэныр зыщхьэщызыхыжхэм уазэрыщымыщыр дощIэ. ДяпэкIэ уи мурадхэм дыщыбгъэгъуэзамэ арат, Фахъри.

- Тхыдэр, хабзэр, бзэр, диныр цIыхум пэжу къазэрыгурызгъэIуэным селэжьыну си гугъэщ. ЦIыхум и ягъэ екIыну дунейм зы дини теткъым. Псом яужь къэхъуа ислъам диным адрей псоми фIагъыу яхэлъар къызэщIикъуэжащ. Илъэс 40 ипэкIэ КъурIэныр усэ жыпхъэм иту зэдзэкIын щIэздзати, хэкум щызэрадзэкIауэ щызэхэсхым, «пIэщIэгъуэкъым» жысIэри, къэзгъэнэжауэ щытащ. Иджы ари нэзгъэсыжыну сыхуейщ. КъурIэныр тхылъ гъэщIэгъуэнщ. Абы и псалъэуха къэс мыхьэнэ зыбжанэ яIэщ. ЦIыху акъылкIэ гъэпсакъым ар, дунейм тет усакIуэшхуэхэр, тхакIуэшхуэхэр зэхуэшэси, апхуэдэ зыгуэри яхуэтхынукъым.

- Фахъри, уи махуэмкIэ дынохъуэхъу, узыншагъэ, дэрэжэгъуэ, гупсэхугъуэ уиIэу иджыри илъэс куэдкIэ лъэпкъым, уи унагъуэм уащхьэщытыну Тхьэм жиIэ!

Епсэлъар
ЩОМАХУЭ Залинэщ.

И IэщIагъэкIи Адыгэщ

Илъэс 45-м щIигъуауэ Хъуажь Фахъри сэрэ дызэныбжьэгъущ. Япэ дыдэ Тыркум кIуа гупым (сэ, тхакIуэ КхъуэIуфэ Хьэчим, органхэм я лэжьакIуэ Щомахуэ СултIан сымэ) къытпежьахэм Фахърии яхэтащ. А зэманым ар Истамбыл дэт Ислъам институтым щеджэрт, «Къамышы» газетыр къыдигъэкIырт.

АДЫГЭ лъэпкъым и гур хузэIухауэ и гъащIэ псор ирехьэкI абы. Ар къыщалъхуа Елэмэ къуажэр (абазэхэ жылэщ) бгы гъуанэм исщ. ЩIыпIэ къуейщIейм щыпсэуным пыщIа гугъуехьхэм къуажэдэсхэм я ерыщагъым, бэшэчагъым хигъэхъуауэ жыпIэ хъунущ. ПщIэ лей яхуэфащэщ Хъуажь зэкъуэшхэм, я адэ-анэм я унэжьыр нобэми хуэсакъыу зэрахъумэм папщIэ.

Адыгэ литературэмрэ тырку литературэмрэ зэпыщIэным Фахъри и гуащIэшхуэ хилъхьащ. Жэрдэмышхуэ зиIэ икIи емызэш цIыхущ ар. Сыт хуэдэ Iуэху и пщэ илъхьи, Фахъри ар нэгъэсауэ зэфIигъэкIынущ.

Хъуажьыр щIэныгъэ лъагэ зиIэ, акъылышхуэ зыбгъэдэлъщ. Тыркум щыIэ тхылъ тедзапIэхэм ар апхуэдизкIэ и IэщIагъэм хуэIэижьу ялъытэри, абы и IэдакъэщIэкIхэр зэгурыIуэныгъэкIэ ящэхури, къыдагъэкI.

1991 гъэм Дунейпсо Адыгэ Хасэр щызэхашэм щыгъуэ Фахъри Хэкум къэгъэзэжыным теухуауэ игъэIуа джэ макъыр нобэми сигу къинэжащ. Абы и жьэрыIуатэбзэр хуабжьу дахэщ, гупсысауэ, хэщыпыхьауэ мэпсалъэ. Анкара дэт Адыгэ Хасэм зыбжанэрэ и тхьэмадэу зэрыхахар Хъуажьым лъэпкъым и деж къыщилэжьа дзыхьым и щыхьэтщ. Фахъри лъэпкъ Iуэхум куэд къыхуигъэзэушащ.

Хъуажьым унагъуэ дахи иIэщ. Абы и щхьэгъусэ Дурие сэ фIыуэ соцIыхури, нэхъ унэгуащэфI уигъэлъыхъуэнщ жыхуаIэм хуэдэщ. Абыхэм адыгэ хабзэм щIапIыкIыу къагъэтэджа я быниплIыми щIэныгъэ ирагъэгъуэтри, лъэ быдэкIэ гъащIэм хагъэуващ. Фахъри апхуэдэ щIыбагъ быдэ имыIамэ, хузэфIэкIым и Iыхьэ пщIани зригъэхъулIэфынтэкъым.

Фахъри ныбжьэгъу и куэдщ. Пэжщ, ар хэкум къэIэпхъуэжауэ иужькIэ Тыркум тригъэзэжын хуей зэрыхъуам щхьэкIэ губгъэн хуэзыщIахэри щыIэщ. Ауэ а псом дэнэ щащIэн а лъэбакъуэр ди къуэшым щичым зэрыта щытыкIэмрэ абы щхьэусыгъуэ хуэхъуа псомрэ. Абыхэм емылъытауэ, ар зыхуэпэж лъэпкъ Iуэхур ипэкIэ игъэкIуэтэну яужь итщи, и зэфIэкI мыкIуэщIу иджыри куэдрэ тхуэлэжьэну дыщогугъ.

Фахъри и IэщIагъэкIи Адыгэщ. Абы хэкум хуиIэ лъагъуныгъэр зэрыкуум и псэукIэр щыхьэт тохъуэ. Iущщ, губзыгъэщ, сыт и лъэныкъуэкIи укъэзымыгъэщIэхъун адыгэлIщ. И Iуэхухэр дахэу, и узыншагъэр мыкIуэщIу илъэс куэдкIэ псэуну Тхьэм жиIэ.

ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд,
Къэбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ.

Хьэнфэн Алим, Хъуажь Фахъри, Хьэдэгъэл Аскэр, ТIэш Ясин сымэ.
Черкесск, 1992 гъэ

Фахъри и унагъуэм яхэсу. *2013 гъэ*

БЕЗГОДЬКЭ Владимир (ЛДПР политикэ парт)

Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутат хэхыныгъэхэм сызэрыхэтым къыхэкIыу, куэдрэ къызоупщI ЛДПР политикэ партымрэ КъБР-м и Парламентым и ЛДПР фракцэмрэ пенсэм теухуа зэхъуэкIыныгъэхэм зэрыхущытым теухуауэ.

НОБЭ сывдэгуэшэну сыхуейщ сэ а Iуэхум хузиIэ еплъыкIэмкIэ. Ар зэрыщыту тохуэ ЛДПР политикэ партым и программэм. Урысейм щызэфIэува пенсэ ухуэкIэм сыт и лъэныкъуэкIи щыщIэныгъэ и куэдщ. КъызэрыгуэкI цIыхум къыгурыIуэркъым икIи къибжыфынукъым жьы хъумэ къихьыну пенсэр зыхуэдизыр. АбыкIэ цIыхубэм лей ирах!

2020 гъэм Урысейм лIэхэм я бжыгъэр процент 18-кIэ нэхъыбэ щыхъуащ (цIыху миным хуэзэу 323,8-рэ). Ар Росстатым къигъэлъэгъуа бжыгъэщ. 2021 гъэм а бжыгъэр нэхъыбэж хъунущ. Иджыпсту Урысейм и цIыхухэр зэрыхъужыр мелуани 146,24-рэщ. Ар мин 510-кIэ нэхъ мащIэщ 2020 гъэм щIышылэм и 1-м елъытауэ. Сыт абы къыбжиIэр? ИтIани, къэралым и цIыхухэр пенсэ кIуэну щыхуит ныбжьым щыхагъэхъуэ.

2018 гъэм Парламентым хэтым и нэхъыбэми Къэрал Думэм и депутатхэми жыджэру даIыгъащ пенсэ ныбжьым хэгъэхъуэныр. Ди къэралым и цIыхухэр нэхъ гъащIэ кIыхь хъуауэ къытщагъэхъуу. ПцIыщ! Иджырей цIыхухъухэр пенсэ щыкIуэ ныбжьым хуэдизрэ псэууэ аращ. Дэнэ гъащIэ кIыхь здэщыIэр? Сыт зи гугъу фщIыр?

Ираудыхахэмрэ ягъэпудахэмрэ

Пенсэм халъхьа зэхъуэкIыныгъэхэм къаша псалъэмакъхэм нэмыщI пенсэ ныбжьым нэблэгъахэр ираудыхащ икIи ягъэпудащ. Ар пенсэ ныбжьым нэсыным илъэси 3 - 4 фIэкIа къызыхуэмынахэращ. Нэхъапэм абыхэм пенсэ кърatынут иджы хуэдэм. Ауэ езэшами, сымаджэ хъуами емылъытауэ, къулыкъущIэхэм я щхьэ къизэрыхьа Iуэхум щхьэкIэ, ар зэдэIуа Къэрал Думэм и «Урысей зэкъуэт» фракцэм къыхилъхьам щхьэкIэ, ЦIыхухэм лэжьыгъэ къахуэзыгъуэт IуэхущIапIэхэм Iутщ. А ныбжьым итхэм папщIэ лэжьыгъэ щыIэкъым. Ахэр ухуакIуэ хъунуи, станок бгъэдэтынуи щIалэжкъым. Къахуэнэжыр вахтёр IэщIагъэращ. Ди жагъуэ зэрыхъунщи, лэжьапIэ IэнатIэр махуэ къэс нэхъ мащIэ хъу зэпытщ. Къулыкъу зыIыгъхэми гастарбайтерхэр къагъэсэбэп. «Пенсэзэхъуэкlыныгъэхэм яужькIэ пенсионер мин 200-м нэс илъэс къэс я IэнатIэхэм къыIунэнущ», - жаIэрт IэщIагъэлIхэм. Аращ къэхъуари. А зэхъуэкIыныгъэхэм яужькIэ пенсэ ныбжьым гъунэгъу хуэхъуа куэд улахуэми, пенсэми пагъэкIащ. Властым и партым пенсэ ныбжьым щыхигъахъуэм, а ныбжьым гъунэгъу хуэхъуахэм лэжьыгъэ къыхуагъуэтыфын я гугъащ.

Пенсэ тэмэм ухуей? ЛДПР-м щхьэкIэ Iэ Iэт!

ЦIыхухэр зыхуей хуэзэу зэрыпсэун хэхъуэ яIэн хуейщ, къэралым къарит пенсэм щымыгугъыу. Къэралми и цIыхухэм гулъытэ нэхъыбэ яхуищIыпхъэщ. НобэкIэ ЛДПР-м и закъуэщ цIыхухэм къагурыIуэн, пенсэр зэратын хуей щIыкIэм теухуа Iуэху еплъыкIэ къызэрыгуэкI зиIэр. Пенсэ ныбжьым нэсауэ щытIысыжым деж дэтхэнэ зы цIыхуми зэрылэжьа илъэс бжыгъэм техуэу - зы илъэсым зы сом мин хуэзэу - иратын хуейщ. Илъэс 20-кIэ улэжьауэ утIысыжыну ухуей? Зыри пэрыуэгъу къыпхуэхъуркъым - уи пенсэр сом мин 20 мэхъу! Илъэс плIыщI улэжьа - сом мин 40 къыбохь! Нэхъыбэж къэпхьыну ухуеймэ, умытIысыж щIыкIэ уи пенсэ счётым ахъшэ гъакIуэ. Ари къэралым инфляцэм щихъумэн хуейщ. Мис ар хэлъхьэныгъэфIу щытынущ пхуагъэувыну пенсэм.

ХэхакIуэ лъапIэхэ! СыныIэзупщIыну сыхуейщ: къулыкъущIэхэм къывах лейр къэзыгъэувыIэн фыхуей? ПсэукIэр тынш щIыным ехьэлIа хабзэ къыдэзымыгъэкI властыр фужэгъуа? Фи хуитыныгъэхэр зыхъумэн унафэщI фыхуей? Мис абы щыгъуэ ЛДПР-м къыбгъэдэкI БЕЗГОДЬКЭ ВЛАДИМИР ФЁДОР И КЪУЭМ щхьэкIэ Iэ фIэт!

ПАРТИЯ НОВЫЕ ЛЮДИ
ЛЮДИ ВАЖНЕЕ

«ЦIыхущIэхэр» партым утыку кърихьэхэр:

Псори IэIэткIэ хэхын

ЦIыхухэм я псэукIэмрэ я гъащIэ шынагъуэншэмрэ IэщIэлъу къулыкъу пэрыувэ псори IэIэткIэ хэхын: къалэ унафэщIхэр, хеящIэхэр, прокурорхэр, участковэхэр, нэгъуэщIхэри. ПIалъитI нэхърэ нэхъыбэкIэ зы цIыхум къулыкъу емыгъэIыгъын.

Къэралым псэукIэр щызэтеухуэн

Налогхэр щIыналъэхэм къахуэсэбэпу зэтеублэн. Ахъшэр къыщалэжь щIыпIэм къинэжын хуейщ. Налогхэм къат хэхъуэмкIэ щIыналъэ ипотекэр процентi 2-м щIимыгъуу пхуэтынущ, къищынэмыщIауэ, цIыхухэмрэ хьэрычэтыщIэ Iуэху цIыкIумрэ ят налогыр пхуэгъэмэщIэнущ.

Сабийхэр егъэджэн, IэмалыщIэхэр къахузэгъэпэщын

Хьэрычэт Iуэхум и лъабжьэр курыт еджапIэхэм къыщыщIэдзауэ яджу зэтеухуэн. Апхуэдэуи гугъуехьхэм хуэущиин, псэлъэкIэ дахэм хуэгъэсэн, психологиер егъэджын. Школым сабийр гъащIэм щыхуигъэIущын хуейуэ аращ, армыхъумэ, сабиигъуэм кърининэн хуейуэ аракъым. ЦIыхущIэхэм къыхалъхьэ цIыкIухэр еджапIэхэм зэрыщагъашхэри егъэфIэкIуэн хуейуэ.

ЕджапIэр къэзыухахэр лэжьыгъэ IэнатIэ пэрыгъэувэн

Урысейм программэ щхьэхуэ щызэхэгъэувэн: еджапIэр къэзыуха ныбжьыщIэр лэжьапIэ зыгъэувхэм илъэси 5-кIэ налогымкIэ хуэгъэкIуатэ гуэр хуэщIыным теухуауэ. Къэралым балигъ гъащIэм хэбакъуэхэм унэрэ машинэрэ къащэхуфын папщIэ процент зытемыхьэ кредит иритын хуейщ.

Налогхэр гъэмэщIэн

ХьэрычэтыщIэ Iуэху цIыкIумрэ ику итымрэ я хэхъуэм техуэ налогыр - проценти 10-кIэ, НДС-мрэ страховой взносымрэ гъэмэщIэн. Иджыпсту процентхэр зэхэплъхьэмэ, процент 50-м щIегъу. Дэ къыхэтлъхьэ Iэмалым цIыхухэр гугъуехьым къришынущ, я улахуэхэр гъэпщкIуауэ кърамыту, пенсэмкIэ сэбэп хъун хуэдэу къаIэщIыхьэнущ.

КъулыкъущIэхэр гъэмэщIэн

КъулыкъущIэхэм ират ахъшэр нэхъ мащIэ щIын. Абыхэм машинэ дахэхэм, ефэ-ешхэхэм, зыгъэлъэгъуэным бюджет мылъкуу трагъэкIуадэр гъэувыIэн.

Хуитыныгъэ нэхъыбэ къызэгъэпэщын

Хуитыныгъэр къызэпызыуд унафэ куэд къащтащ ди япэ итахэм. Уи гупсысэр къэпIуэтэныр, е зыгуэрым уедэуэныр щIэпхъаджагъэ Iуэхуу къалъытэ хъуащ. ЦIыхур властым щошынэ. Абы къыхэкIыу, а дэкъузэныгъэр гъэкIуэдауэ псэукIэ тэмэм зэтеублэн хуейщ.

Машинэ гъуэгухэр зэгъэзэхуэн

Гъуэгухэм щыфIэдза камерэхэр процент 50-кIэ гъэмэщIэн. Москва пщIэ зыщIат и машинэ гъэувыпIэхэр процент 70-кIэ гъэмэщIэн, адрей къэнахэм я уасэр хуэдищкIэ пуд щIын.

ВакцинэмкIэ цIыхухэр хэгъэзыхьыныр къызэтегъэувыIэн

Прививкэр цIыху къэс езым и Iуэхужщ. Апхуэдэу хъумэ властыр шэсыпIэ ихьэн хуейщ вакцинэ ищIыну хигъэзыхь цIыхум и узыншагъэр емыкIэкIуэнымкIэ. Вакцинэу дуней псом щащIам щыщу цIыхур зыхуейр зыхригъэIуну хуит щыщIын хуейщ Урысейм.

ПхъэнкIийидзыпIэхэр зэхуэщIын

Ди партым экологие программэ зэхегъэувэ. ПхъэнкIийм теухуауэ зэфIэува «хабзэр» къызэпыдудыну дыхуейщ. ПхъэнкIийр зыхуей хуэгъэзэн хуейщ, армыхъумэ, идзыпIэхэм щызэтелъын хуейкъым.

ЛДПР

ЛДПР-м и программэр илъэси 10 бжыгъэкIэрэ зэхалъхьащ. Абы телэжьащ партым хэт цIыху Iущхэр: экономистхэр, социологхэр, хьэрычэтыщIэ щIалэгъуалэр, депутатхэр, ЛДПР-м жыджэру хэтхэр. А псоми я гъащIэр зытраухуар я лэжьыгъэрщ, абы къыхэкIыу зи гугъу ящIхэм кууэ щыгъуазэщ. Зэман хухэфхи, зыщывгъэгъуазэ лъэпкъыр къезыгъэлыфыну ЛДПР-м и программэм щыщ Iыхьэм.

Социальнэ политикэ

Хэку зауэшхуэм и ветеранхэмрэ тылым щылэжьахэмрэ ират ахъшэмрэ псэукIэр ирагъэфIэкIуэн и лъэныкъуэкIэ хуащI гулъытэмрэ тэмэму зэтеухуэн. Бынунагъуэшхуэхэм псэупIэ щаухуэн щIы Iыхьэхэр етын, гъуэгур, псыр, газыр, электрокъарур ешэлIауэ. Пенсэ ныбжьыр зэхъуэкIыжауэ япэрейм хуэгъэкIуэн, пенсэ ахъшэм хэгъэхъуэн. Ар цIыхур псэун папщIэ нэхъ мащIэ дыдэу зыхуейм нэхърэ хуэдищкIэ гъэбэгъуэн. ПсэупIэ-коммунальнэ хозяйствэм щIат ахъшэр нэхъ мащIэ щIын. АбыкIэ пенсионерхэм, зи закъуэу сабий зыпI анэхэм, унагъуэ хуэмыщIахэм ятелъ щIыхуэр ящхьэщыхын. Демографиер щылъахъшэ хэгъэгухэм щат анэ мылъкум хэгъэхъуэн. ЩIалэгъуалэм гъуэгу етын! ЩIалэгъуалэ IуэхухэмкIэ министерствэ къызэIухауэ министрыр ИнтернеткIэ езыхэм къыхегъэхын. Коллектор лэжьыгъэр зэхуэщIын.

Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмрэ

Егъэджэныгъэр пщIэншэу зэтеублэжауэ зэпымыууэ сабийр егъэджэн: сабий гъэсапIэ-школ-еджапIэ нэхъыщхьэ. Япэ классым щегъэжьауэ хэкупсэ гъэсэныгъэмкIэ дерс хэгъэхьэн, ЕГЭ, ОГЭ-хэр хэгъэкIын. Абитуриентхэр япэ курсым экзаменыншэу щIэгъэтIысхьэн. Емыджэнухэр езыр-езыру илъэс нэужьым пыхужынущ. Стипендиер цIыхур псэун папщIэ нэхъ мащIэ дыдэу зыхуей ахъшэм хуэдиз щIын. Студентхэр пщIэншэу щэнхабзэ унэхэм щIэгъэхьэн, зэхыхьэхэм хэгъэтын.

Узыншагъэмрэ экологиемрэ

Медицинэм и лэжьакIуэхэм я улахуэр хуэдищкIэ хэгъэхъуэн. Дохутырыр зэгупсысын хуейр сымаджэм и узыншагъэр хъума зэрыхъунырщ, армыхъумэ и улахуэр зэгъэзэхуа зэрыхъунырькъым. Узыншагъэр хъумэным пщIэ щIамыту зэтеухуэжын, СССР-м и лъэхъэнэм щыIа фIагъым хуэгъэкIуэжын. Медицинэр федеральнэ мылъкум къыхэкI ахъшэкIэ лажьэу егъэжьэн. Узыншагъэр хъумэн IэнатIэхэм техникэ къызэрыхуащэху щIыкIэр нэхъри егъэфIэкIуэн.

Хабзэр хъумэн

Хабзэм имызагъэ IэпхъуэшапхъуэрымкIэ къызэтегъэувыIэн. Хабзэр тIэу къызэпызыуда цIыхур афIэкIа Урысейм къимыгъэхьэн. Террористхэм, афиян зыщэхэм, сабийхэм лей езыххэм, маньякхэм папщIэ щхьэпылъэ унафэр къэщтэжын. Фадэ ефауэ рулым дэсхэм машинэр къатехыным теухуауэ унафэ къэщтэн. Фадэ, афиян зэзыхьэлIауэ рулым дэсу зэ-тIэу къаубыдам и права тхылъыр зэи ирамытыжыну къытехын.

Хьэрычэт Iуэху мыинымрэ ику итымрэ

ЦIыху куэд фермэ Iуэхум иужь ихьэн хуэдэу Iэмалхэр къызэгъэпэщын: щIыр пщIэншэу етын, налогыр яхуэгъэмэщIэн, бэзэрхэр, жармыкIэхэр нэхъыбэу къызэIухын. Тыкуэнышхуэхэм щIыналъэм къыщыщIагъэкIхэмрэ щащIхэмрэ ящэхуу зэтеухуэн. Уней фермерхэм яхузэтрихьа щIыхуэр ящхьэщыхын, адрей мэкъумэшыщIэхэр Iуэхум тегушхуэу къуажэхэм щекIуэкI псэукIэр ефIэкIуэн папщIэ. ХьэрычэтыщIэ Iуэху цIыкIу къызэIузыхым къищтэ щIым техуэ бэджэнд уасэр гъэмэщIэн. Пандемием и лъэхъэнэм гугъуехь хэхуа хьэрычэтыщIэхэм яхузэтрихьа щIыхуэр ящхьэщыхын.

«Урысей Федерацэм и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутатхэр хэхыным теухуауэ» 20-нэ Федеральнэ законым и 66-нэ статьям и 1-нэ Iыхьэм ипкъ иткIэ тхыгъэхэр пщIэншэу тыдодзэ.

Ухуэныгъэр йокIуэкI

«Спортыр гъащIэм и мардэщ», «Демографие» къэрал проектхэм хэту Бахъсэн щIыналъэм щаухуэ физкультурэ-щэнхабзэмрэ узыншагъэр егъэфIэкIуэнымкIэ спорт комплекс.

КЪЭБЭРДЕЙ-Балъкъэрым и Президентым и унафэкIэ кърагъэжьа «Олимп» МКУ СШОР-м лэжьыгъэхэр къызэрыщрахьэлIэ щIыкIэр мы махуэхэм къапщытащ Къэбэрдей-Балъкъэрым ухуэныгъэмрэ псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэмкIэ и министр Бэрбэч Алимрэ Бахъсэн къалэ администрацэм и Iэтащхьэ Мамхэгъ Хьэчимрэ.

Метр зэбгъузэнатIэ 288-рэ зи инагъ комплексыщIэм бэнэкIэ хуитымкIэ дерсхэр, спорт зэхьэзэхуэ зэмылIэужьыгъуэхэр щрагъэкIуэкIынущ. Иджырей мардэхэм тету яухуэ унэм и етIуанэ къатым хэтынущ стIолыщхьэ теннисымкIэ пэшышхуи.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Экономикэ Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ Іуэху

Кавказым ирахуахэр

Ди къэралым щафІэфІкъым Кавказ зауэм тепсэлъыхьын, ар щхьэдагъэІухмэ нэхъ къыщащтэ е къаІуатэр нықъуэпэжщ, пхущІэмыуфэнухэр къагъанэу. Хэбгъэзыхьмэ, а зауэм хэкІуэдахэр щагъэкъуаншэ щыІэщ зэрыхьэлъыпэщІасамкІэ. Пэжщ, урохьэлІэ мы Іуэхум нэхъ гъунэгъуу бгъэдыхьэхэри. Сэ мы тхыгъэм «Загадки истории» журналым сыщрихьэлІащ, зи ІэдакъэщІэкІыр журналист Котомкин Николайщ. Ар фи пащхьэ изолъхьэ.

Убыххэм Тыркум зэрыхьмэ нэхъ къащтащ, Урысей империем щыпсэу нэхърэ

Тхыдэджхэр гугъу дехь хабзэщ лъэпкъыр дунейм щытебзэхыкІа зэманыр тэмэму къэщІэным. Убыххэм къащыщІар дэ щыгъуэнщэу жытІэфынущ: ар къыщыхъуар 1992 гъэм жэпуэгъуэм и 7-щ - и анэдэлъхубзэ щыгъупщ хуиту ирипсэлъэф иужьрей цІыху Эсенч Тевфик щылІа махуэрщ.

Я лъэпкъыр хэгъуэщэхыукІэ убыххэр Тыркум зэрыщыпсэуар илъэси 130-рэ къудейщ. Ахэр Кавказым икІат икІи Тыркум къыщыхуат илъэс къэдкІэ Урысей империем къеззуа иужь. Ауэ а лъэхъэнэм ди этнографхэм кууэ къащІэуфадакъым зэзауэ лъэпкъыр хэтми. Убыххэм зыбгъэдагъэхьэзэртэкъым.

Бзэр щыкІуэдыжым и деж

А зэманым еджагъэшхуэхэр зэдауэрт, убыххэр зыхагъэхьэнур ямыщІэу. Язынхэр къуэхэм ахэр шэрджэсу, адрейхэм адыгэу, ещанэхэм шапсыгъхэм къагухэ гуэрэу къалъытэрт. Урысей академикхэм уахэмыхьэдэ хьунукъым - зэгуэр тырку тхьэгурымагъуэхэм я къахуэщІатэкъым.

Уеблэмэ хьыбар щыІэщ: убыххэм тхыбзэ къаригъэщтэну зы сультІан гуэрым ахэр щыпсэу Анатолием игъэкІуащ тэрмэш. Абы унафэ хуищІат убыхыбзэм иджыну. КІуащ, зыкъомрэ убыххэм яхэсащ, итІанэ Истамбыл игъэзэжащ. СультІаным и пащхьэм къыззэрихутэу мрамор лъэгум зыхиІубащ: «Сыкъуаншэщ, жыпІар схузгъэзэщІэнукъым». СультІаныр щыщІэупщІэм, и хъуржыным мывэ щыкъуей цІыкІухэр кърихащ. «Мыхэр щызэбгъэтІыркъкІэ ищІ макъыр зэхэпхрэ, зиуз схьын?» «Зэхызох. Ауэ абырэ сэ ущІэзгъэкІуамрэ сыткІэ зэпыщІа?» «Хамэм и тхьэкІумэхэм я дежкІэ апхуэдэ дыдэу мэІу абыхэм я бзэр».

Телъыджи хэлъкъым. Убыхыбзэм и закъуэщ макъ дэкІуашэ 84-м щІигъум макъзеши 2 къудей фІэкІа зи мыгъусэу щыІар. А бзэр хузэгъэщІакъым зыми.

Бгырысхэр

1864 гъэр къэсыху убыххэр щыпсэуащ Абхъазым и ищхъэрэ-къухьэпІэ лъэныкъуэм къыпэщылъ щІыналъэ цІыкІум - Шахэ, Хъуэстэ псыхэм я зэхуакум. КъухьэпІэмкІэ шапсыгъхэр, къуэкІыпІэмкІэ садз-жыджэтхэр къыщыст. КъызэрабжамкІэ, 1864 гъэм убых мин 74-рэ 567-рэ Іэпхъуащ, Урысейм къинар унагъуэ зыбжанэщ. Сытми, мин 75-м щхьэдэхыртэкъым. ЛъэпкъыгъуэкІэ ар зыхыхьэм иризодауэ. Ислъам тхыдэджхэм дэрэжэгъуэшхуэ яІэу ахэр Мухьэмэд бегъымбарым и щІэблэу, мажусий динымкІэ плъэхэм пасэрей Колхидэм къыщІэнахэу, аланхэу жаІэ. Пэжыр пхузэхэгъэкІынукъым. Убыхыпщхэм траха сурэтхэм ящыщу къэнахэм къощ кавказ цІыхухэм я нэкІухэм я теплъэр. Иджырей еджагъэшхуэхэм къалъытэ я гъунэгъу дыдэ шапсыгъхэмрэ абхъазхэмрэ хуэдэу убыххэр адыгэ лъэпкъхэм ящыщауэ. АрщхьэкІэ я бзэр... Урысейм къина убыххэм адыгэхэм къазэрыхэхутэу абыхэм я бзэм мыгувэу зэрыхуэкІуар ауэ сытми къэхъуакъым. ХамэщІ къиихута иужь апхуэдэ дыдэу тыркубзэри къащтащ.

Ауэ лъэпкъыпсэр яфІэкІуэдакъым. Ноби убых «къабзэхэм» ящІэж я адэшхуэхэм, абыхэм я адэжхэм я цІэхэр. ПлакъуэлІэш унэцІэхэр зезыхьэхэр, уеблэмэ илъэс 1500-рэ хуэдизкІэ зоІэбэкІыжыф. Ауэ сыт щыгъуи а псори зэхэлъыІэжыр тенджыз ФІыщІэм и Іуфэм Сочэ хиубыдэу щаІыгъа щІыналъэ мащІэщ. ЖытІэнщи, а къалэм щІэ - Сошэ - езытари убых лъэпкъым и къудамэхэм ящыщ зыщ. Къудамэм 6 хъурт, тенджыз Іуфэхэмрэ къуршхэм я жьэгъуэхэмрэ щыпсэууэ.

ЗауэлІ нэгъэсахэт

Убыххэм я гъащІэр я гъунэгъухэм я псэукІэм къэззрыщыхьэщыкІ щІагъуэ щыІэтэкъым. Щіыр зехьэным егугъуртэкъым, ауэ пхъэщхьэмыщхьэ жыгхэр, хьэзум ягъэкІырт. Жызымым «санэкІэ» зэджэ шагъырыр къыщІахурт. Абы къыдэкІуэу фоупс ирафырт. Унагъуэ Іэщым и нахъыбэр мэлрэ шырэт. Гъэмахуэм мэлхэр хъупІэхэм яхурт, шыхэр пэщІэ ящІыргъэтхэм - шыр убых цІыхухъум и гъащІэ гъусэт, ныбжьэгъу пэжт. Убыххэу яхуэт Іэщэ екІу зыщІыф ІэщІагъэлІхэри. Ахэр нэхъ мамыр я гъунэгъухэм иращэрт. АрщхьэкІэ убых нэсым нэхъ япэ иригъэщыр я гъунэгъухэр яхуэнущІэнырт. Хамэ мылъкур къатехынур абыхэм я дежкІэ щІэпхъаджэхэтхэкъым, атІэ лІыгъэт. Ящэху хьэпшыпхэр къэзэшыхэр яхунущІэн яфІэфІт. Цысабийм щыщІэдзауэ шым дахэу тесыфу, гъуэгуанэ кІыхьхэр зэпиупщІыфу, сыт хуэдэ Іэщэми хузэІэпэшІакІуэу, сыт хуэдэ щІыпІэми пхрыкІыфу, гугъуехь псори къызэринэкІыфу ягъасэрт. ИужькІэ абыхэм къахэкІырт шынэ зымыщІэ зауэлІ ІэзэхэрТ. Кавказ зауэ кІыхьым зэрыщІидзэу ар зыхащІащ урыс сэлэтхэм. Адыгэ лъэпкъхэм ящыщу нэгъуэщІ зыми абыхэм яхуэдэу зэрыпхъуакІуэхэр игъэгузэвакъым. 1846 гъэм и закъуэ ахэр урыс сыджэзэм 88-рэ (!) езэуащ. Убыххэр напІэзыпІэм къэхутэрти, бзэхыжырт. Гъэмахуэм, гъуэжькъуийм хуэдэу, къыкъуэуэхэрт, щІымахуэм, лыжэхэр къагъэсэбэпурэ, бийр зэтракІэрти, кІуэдыжырт. Псом хуэмыдэу къатеуэн яфІэфІт жэщым. Дзэхэм я дежкІэ псом нэхъыбэ нэхъ кхъэбэу Лазаревскэ быдапІэр.

Адрей кавказ лъэпкъхэр урыс пащтыхьым и жылэм щыщІэувами, убыххэм ар ядакъым. Сыт хуэдэ зэгурыІуэныгъэ вэри къызэпаудырт. Убыххэм я пашэхэм ящыщ Бэрсэдж хэлъ лІыгъэм екІурабгъу зэримыІэм къыхэкІыу урысхэм «Убых Щамил» фІащат. Ауэ сыт хуэдизу хахуэу щымытами, тхыдэм и кІуэкІэр къахуэгъэувыІакъым. Кавказ зауэр иухащ. Кавказыр яубыдащ. Убыххэм ядакъым пащтыхьым гурыІуэн, абыхэм Іэпхъуэмэ нэхъ къащтащ бийм и жьауэм щІэувэ нэхърэ.

Убыхыжкъым

1864 гъэм гъатхэпэм и 6-м правительствэм убыххэм яхуигъэлъэгъуащ: е императорым и властыр къащтэри, езыхэм яфІэфІу Псыжь мэІэпхъуэ е Урысей империер ябгынэри, Тыркум макІуэ. Убыххэм иужьрейр къыхахащ. Истамбылакlуэр хьэлъэт. Тенджызым иризэпрыкІыну сулътІаным абыхэм кхъухь зыбжанэ къахуигъэкІуащ. АрщхьэкІэ кхъухьхэм ящыщ зым зэфэну псымрэ яшхынумрэ къащемэщІэкІащ. ЦІыхухэр зэтелІащ, адрей кхъухьыр щІилъэфащ. Къелахэр Анатолием яшащ, щыпсэуну къуажэ зыбжанэ хухахащ. Телъыджэщ, ауэ убыххэр тыншу яхэззгъащ хамэхэм. Бэрсэджхэ сулътІанхэм благъэ яхуэхъуащ. Псори хъарзынэт, ауэ урысыдзэм хузэтемыукІа лъэпкъыр муслъымэнхэм я тырку къэралым убых лъэпкъыу къыщызэтенакъым. Пащтыхьым и сэлэтхэм япэщІэтыхукІэ абыхэм къагурыІуэжырт зэрыубыхыр, ауэ зэтраукІэнымкІэ шынагъуэр зэрыкІуэдыжу, зи Хэкур зымыщІэж сабийхэр къызэрыдэкІуэтейуэ убыххэр убыхыу щытыжакъым. Абыхэм я бзэр яфІэкІуэдащ. АтІэ анэдэлъхубзэ зимыІэж лъэпкъыр лъэпкъ?

Фэтэрхэр кІуэ пэтми «хопкІэ»

Илъэс зыбжанэ хъуащ мы Іуэхур къызэрыкъуэкІрэ. «УнэщІэ хъуэхъу пщІынукъэ?» - жыпІэрэ Іэпхъуам уепщІмэ, фІэмыфІ-фІэмыфІурэ икІи мыгурыІуэгъуэу жэуап къуетыж: «СщІынут, ауэ...»

А « АУЭМ» къикІыр ди деж къыщысыр унапІэ хуэхъуар зыхуэдизыр къэтщІа иужьщ: фэтэрыр цІыкІуІуэщи, кърибгъэблэгъэнухэр щІэхуэнукъым. Ар сыт щхьэкІэ? КПСС-м и ЦК-м и Япэ секретару щыта Хрущёв Никитэ и зэманым къигъэзэжауэ ара? Унагъуэ зэхэсхэр зэхигъэкІын мурадкІэ абы и унафэкІэ псынщІэ дыдэу дращІейуэ щытащ пэш Іэзэвлъэзэву зэхэт унэхэр. Ауэ ар нэгъуэщІ лъэхъэнэти, блэкІащ. Иджы-щэ?

УФ-м УхуэныгъэмкІэ и министерствэр щыхьэт тохъуэ иужь илъэсхэм ящІ унэ лъагэшхуэхэм яхэт фэтэр цІыкІухэм я бжыгъэм гъэ къэс зэрыхэхъуэм: 2000 гъэм фэтэр курытхэм ящыщу дэтхэнэми ику иту метр зэбгъузэнатІэ 81-рэ къикІыу щытащ, 2019 гъэм а бжыгъэр метр зэбгъузэнатІэ 51,6-рэщ зэрыхъужар. Абы щыгъуэми, цІыхуи 3 зыхиубыдэ унагъуэм метр зэбгъузэнатІэ 79 - 93-рэ иІэн хуейщ, тыншын папщІэ.

Абы и щхьэусыгъуэр къызэрыгуэкІщ: фэтэр цІыкІухэр нэхъ пудщи, нэхъ щэгъуафІэщ. ЕтІуанэрауэ, къащІэхъуэ сабийхэр нэхъ мащІэщ икІи ахэр балигъыпІэ зэриувэу адэанэм яхокІри, щхьэегъэзыпІэ къалъыхъуэ. Зи закъуэ цІыхур е зэлІзэфызыр зы пэшми ирокъу. Хэбгъэзыхьмэ, къежьащ метр зэбгъузэнатІи 10 фІэкІа къызэрымыкІ фэтэрхэри. Апхуэдэхэм пщэфІапІи, зыгъэпскІыпІи, псыуни хэтщ, ауэ ущыжея гъуэлъыпІэр ущыщІэкІкІэ блыным кІэрыбупсеен хуей мэхъу. КъазэрыкІэрыху щыІэкъым метр 12 - 15 къэзыгъэпкІхэри.

Ауэ куэдым зыхэдэн яІэкъым. ПІалъэ кІыхькІэ щхьэегъэзыпІэншэу къэгъуэгурыкІуэ унагъуэр сыт хуэдэ псэупІэми щогуфІыкІ. Щапхъэхэр гъунэжщ. Си нэІуасэ цІыхубзыр сыт хуэдизу щыгуфІыкІа къищта щІыхуэр зэхуихьэса ахъшэм хилъхьэу къищэхуа пэш цІыкІуитІым! ЗэщхьэгъусэхэмярикъунТ, ауэ школакІуэу бынищ яІэщ... Абы щыгъуэми, Кавказ Ищхъэрэр ящыщщ нэхъ фэтэрышхуэхэр зыхэт унэ абрагъуэхэр щаухуэ щІыналъэхэм. Къэбэрдей-Балъкъэрым апхуэдэ псэупІэхэм ику иту метр зэбгъузэнатІэ 68-рэ къыщокІ. УхуэныгъэмкІэ министерствэм къита бжыгъэхэм къахэщыркъым абыхэм я уасэр зыхуэдизыр. Дауи, лъапІэщ. Арыншамэ, си нэІуасэ цІыхубзым пэш цІыкІуитІым я пІэкІэ ар къищэхунт...

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 1-нэ нап.).

Олимп щІыхьым и аллеем

«Къэбэрдей-Балъкъэрым и пащхьэм щиІэ фІыщІэхэм папщІэ» орденыр къыщыхуагъэфэща зэІущІэм къыкІэлъыкІуэу Олимп джэгухэм я чемпионкэ Ласицкене Мариерэ абы и тренер Габрилян Геннадийрэ КъБР-м и ІэтащхьэКІуэкІуэ Казбек щІыгъуу хэтащ Налшык дэт Олимп щІыхьым и аллеем спортсмен цІэрыІуэм и щІыхь пхъэбгъур щагъэувым. Абы къыбгъэдэту псей щыхасащ.

«ИкъукІэ срогуфІэ мы аллеем Ласицкене Марие и цІэр зэритым», - жиІащ чемпионым и гъэсакІуэ Габрилян Геннадий. Олимп щІыхьым и аллеем щІыпІэ куэд иджыри щыщыІэщ, унэцІэщІэхэм абы къыхрехъуэ», - къыхигъэщащ КІуэкІуэ Казбек, абы пидзыжу.

Фигу къэдгъэкІыжынщи, Налшык дэт Олимп щІыхьым и аллеем щыгъэуващ Олимп джэгухэм я чемпион хъуа е къыщхыхэжаныкІа спортсменхэм я цІэр зытет пхъэбгъухэр. Илъэс зэмылІэужьыгъуэхэм абыхэм къэралым текІуэныгъэхэр къыхуахьащ. Апхуэдэхэщ 1972 гъэм лъакъуэрыгъажэмкІэ чемпион Шыхъуэ Борис, 1980 гъэм екІуэкІа Олимп джэгухэм гуп троеборьем щытекІуа Рогожин Сергейрэ волейболисткэ Ахэмын Еленэрэ, алыджурым бэнэкІэмкІэ 2000 гъэм чемпион хъуа Къардэн Мурат, а спорт лІэужьыгъуэ дыдэмкІэ 2008 гъэм дыщэ медалыр къэзыхьа Хъущт Аслъэнбэч, бэнэкІэ хуитымкІэ 2012 гъэм зэхэта Олимпиадэм щытекІуа Махуэ Билал, 2016 гъэм дзюдомкІэ чемпион Мудрэн Беслъэн, Олимп джэгухэм къыщыхэжаныкІахэу Тау Хьэсэнбий, Аккаев Хьэжмурат, Джэду Іэниуар, Курамагомедов Заур сымэ.

Чемпионыр Къэбэрдей-Балъкъэрым щагъэлъапІэ

ГуфІэгъуэ концерткІэ махуэр зэхуащІыж

ТекІуэныгъэр къэзыхьахэр гъэлъэпІэным щыпащащ «Гладиатор» спорт комплексым и утыкум. Абы концерт ин щекІуэкІащ икІи Ласицкене Марие щаІущІащ спорт зэгухьэныгъэхэм, щІалэгъуалэмрэ къыдэщІхэмрэ я лІыкІуэхэм. КъБР-м и ІэтащхьэКІуэкІуэ Казбек къызэхуэсахэм защыхуигъазэм жиІащ: «Ласицкене Марие и жыджэрагъымкІэ, зыхуигъэува къалэным зэрыхуэкІуа хьэлымкІэ псоми дигъэлъэгъуащ текІуэныгъэр къызэрахь щІыкІэр. Аращ нобэ ди къэралышхуэр, ди Къэбэрдей-Балъкъэр дахэр зыгъэлъапІэр. Си фІэщ мэхъу Марие псоми щапхъэ зэрахуэхъунур. Нобэ ар яхыхьащ ди спортсмен цІэрыІуэхэм я гупым. Упсэу, уи текІуэныгъэм папщІэ!»

КъБР-м и Парламентым и УнафэщІым и къуэдзэ, Олимп чемпион **Къардэн Мурат** Ласицкене хъуэхъу псалъэхэмкІэ зыхуигъэзащ. Абы къыхигъэщащ Марие и текІуэныгъэм зэригъэгуфІэр икІи зэригъэгушхуэр, спортсменымрэ тренерымрэ я зэхуаку зэгурыІуэныгъэшхуэ зэрыдэлъыр.

А псоми я жэуапу чемпионкэм жиІащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и цІэкІэ утыку къихьэну зэригуапэр икІи спортым и унэтІыныгъэ псоми республикэм зыщаужьыну зэрыщыгугъыр.

КъБР-м и хьэрычэтыщІэхэм къабгъэдэкІыу КІуэкІуэ Казбек Ласицкене Марие тыгъэ хуищІащ Налшык дэт фэтэрыщІэм и ІункІыбзэІухыр, Габрилян Геннадий - Toyota Camry автомашинэр.

Концерт нэужьым КІуэкІуэ Казбекрэ Ласицкене Мариерэ яхуэзащ спорткомплексым зыщызыгъасэ адаптивнэ школым и сабийхэм. Чемпионкэр спортсмен ныбжьыщІэхэм ядэгуэшащ текІуэныгъэм зэрыхуэкІуа ІэмалхэмкІэ, чэнджэщхэр яритащ, ехъулІэныгъэ яІэну ехъуэхъуащ.

Ласицкене Мариерэ абы и тренерымрэ щагъэлъэпІа зэхыхьэхэм хэтащ КъБР-м и Парламентым и УнафэщІ **Егоровэ Татьянэ**, КъБР-м и Правительствэм и УнафэщІ **Мусуков Алий**, КъБР-м и ІэтащхьэКІуэкІуэ Казбек щІыгъуу и Администрацэм и УнафэщІ **Къуэдзокъуэ Мухьэмэд**, УФ-м и Президентым КИФЩІ-м щиІэ полномочнэ лІыкІуэм и аппаратым и къэрал инспектор нэхъыщхьэ **Мэкъуауэ Тимур**, УФ-м и Къэрал Думэмрэ КъБР-м и Парламентымрэ я депутатхэр, Правительствэм хэтхэр, спорт, хьэрычэтыщІэ, щІалэгъуалэ, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я лІыкІуэхэр.

ЖЫЛАСЭ Замир.

Пашэхэр къикІуэтыркъым

Республикэм футболымкІэ и чемпионатым и зи чэзу зэІущІэхэр екІуэкІащ. Зэхьэзэхуэм бжьыпэр щызыІыгъ «Энергетик»-мрэ «Тэрчымрэ» зыр адрейм зыкъыкІэригъэхуркъым.

ЗЫ ОЧКОКІЭ прохладнэдэсхэм къапикІуэту джылахъстэнейхэр Шэджэм куейм щыІэу жэуапыншэ топи 8 (!) худагъэкІащ «Шэджэм-2»-м. Лъэпэрапэмэ пашэныгъэр зэрафІэкІуэдынур къызыгурыІуэ прохладнэдэсхэри бэлэрыгъакъым. ХьэтІохъущыкъуей къуажэм щыхьэщІэу, абыхэми бжыгъэшхуэкІуэ, 0:6-уэ, щыхагъэщІащ хэгъэрейхэр.

Мы гъэ джэгугъуэр зэрыщІидзэрэ зы очкои къызыхуэмыхьа Нарткъалэ и «Нарт»-м аргуэру топих къыщыхудагъэкІащ Тырныауз «Эльбрус»-м щыдригъэкІуэкІа зэІущІэм. ЕбщыкІубланэ джэгугъуэм ирихьэлІэу абыхэм я гъуэм я хьэрхуэрэгъухэм дагъэкІащ топи 106-рэ. Абы езыхэм жэуап зэратыжыфар 28-рэ къудейщ.

«Псыгуэнсур» Бабугент щыІэу къыщригъэкІуэтащ щІыпІэ «ЛогоВАЗ»-м икІи иужьрейр хьэщІэм очко бжыгъэкІэ лъэщІыхьэжащ.

Зэхьэзэхуэм и пашэхэм яхэту кІуэ «Кэнжэр» 2:3-уэ «Спартак-Д»-м хигъащІэри, зымащІэкІэ къызэтригъэувыІащ. Иджы «Родник»-мрэ «Кэнжэмрэ» очко бжыгъэ зэхуэдэ яІэу ещанэ - еплІанэ увыпІэр зэдагуэш. Ауэ къыхэгъэщыпхъэщ Псынэдахэ и футболистхэм зы джэгугъуэкІэ нэхъ мащІэ зэрырагъэкІуэкІар. Абыхэмрэ «Шэрэджымрэ» я зэІущІэр ягъэІэпхъуащ.

Шэджэм и «Шэрджэс»-м Малкэ щІыпІэ командэр щыхигъэщІа нэужь, турнир таблицэм къыщыкІэлъеІэ Шэджэм ЕтІуанэм и гупым очкоищкІэ щхьэщыкІащ.

Щыгъуазэ фыхуэтщІынщ Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и чемпионатым и епщыкІубланэ джэгугъуэм къырикІуа бжыгъэхэм. Мис ахэр: **«Кэнжэ»** (Кэнжэ) - **«Спартак-Д»** (Налшык) - **2:3**, **«Шэджэм-2»** (Шэджэм ЕтІуанэ) - **«Тэрч»** (Тэрч) - **0:8**, «**ХьэтІохъущыкъуей**» (ХьэтІохъущыкъуей) - **«Энергетик»** (Прохладнэ) - **0:6**, **«Эльбрус»** (Тырныауз) - **«Нарт»** (Нарткъалэ) - **6:2**, **«Ислъэмей»** (Ислъэмей) - **«Урыху»** (Урыху) - **2:1**, **«ЛогоВАЗ»** (Бабугент) - **«Псыгуэнсу»** (Псыгуэнсу) - **4:0**, **«Малка»** (Малкэ) - **«Шэрджэс»** (Шэджэм) - **1:2**.

Зи чэзу джэгугъуэм ипкъ иткІэ дызыхуэкІуэ щэбэтымрэ тхьэмахуэмрэ зэІущІэнущ: *фокІадэм и 18-м* - «Спартак-Д» - «Родник», «Энергетик» - «Кэнжэ», «Урыху» - «Малка», «Шэрэдж» - «ЛогоВАЗ»; *фокІадэм и 19-м* - «Нарт» - «ХьэтІохъущыкъуей», «Шэрджэс» - «Шэджэм-2», «Тэрч» - «Эльбрус», «Псыгуэнсу» - «Ислъэмей» командэхэр.

МЭЗКУУ Къан.

Къэбэрдей-Балъкъэрым футболымкІэ и гуп нэхъыщхьэм 2021 гъэм зэхьэзэхуэр зэрыщекІуэкІыр

	Командэхэр	Дж.	Къ.	З.	ФІ.	Т.	О.
1.	**«Энергетик»**	**17**	**14**	**2**	**1**	**85-17**	**44**
2.	**«Тэрч»**	**17**	**13**	**4**	**0**	**60-12**	**43**
3.	**«Родник»**	**16**	**11**	**2**	**3**	**63-19**	**35**
4.	«Кэнжэ»	17	10	5	2	43-23	35
5.	«Урыху»	17	10	3	4	53-35	33
6.	«Ислъэмей»	17	10	1	6	57-41	31
7.	«Шэрджэс»	17	8	3	6	42-54	27
8.	«Шэджэм-2»	17	7	3	7	34-50	24
9.	«Псыгуэнсу»	17	5	5	7	30-36	20
10.	«Малкэ»	17	6	1	10	39-44	19
11.	«ЛогоВАЗ»	17	5	4	8	39-45	19
12.	«Спартак-Д»	17	5	3	9	34-36	18
13.	«ХьэтІохъущыкъуей»	17	5	1	11	29-52	16
14.	«Эльбрус»	17	3	3	11	30-62	12
15.	**«Шэрэдж»**	**16**	**2**	**2**	**12**	**27-61**	**8**
16.	**«Нарт»**	**17**	**0**	**0**	**17**	**28-106**	**0**

Швейцарием и ищхъэрэ лъэныкъуэм щыІэ Цюрих къалэр а цІэ дыдэр зезыхьэ нэмыцэбзэрыпсалъэ кантонми и щыхьэрщ. ЦІыху мин 428-рэ щыпсэу ар компание, банк куэдыкІей зыдэщыІэ а къэралым щынэхъ ин дыдэщ. Езым щІыпІэ дахащэр и хэщІапІэщ: Цюрих гуэлым и Іуфэм Іусщ Утлиберг, Цюрихберг бгы лъагэхэр къыщхьэщыту. Мыбы гъэм и сыт хуэдэ зэманми Іуэху зезыхьэ гупхэм я мызакъуэу зыплъыхьакІуэхэри куэду щопэкІу.

ПлІанэпэр зыгъэхьэзырар **ШАЛ Мухьэмэдщ.**

Редактор нэхъыщхьэ
ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр:

ЖьэкІэмыхъу Маринэ (унафэщІ-редактор), **Ширдий Маринэ** (унафэщІ-редактор), **Къаншокъуэ Эллэ** (жэуап зыхь секретарь), **Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ЩхьэщэмыщІ Изэ.**

Езыгъэтхахэр
«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр
360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.
КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 40-15-31; хъыбарыщІэхэмрэ спортымкІэ - 42-22-88, 42-60-53, 42-22-89; зэдзэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер ІэнатІэм - 42-26-41; сурэттеххэм - 42-75-78, 42-63-64.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту щыткъым.
Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм.
Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхущІапІэм ПИ №ТУ07-00117-м щІэту ятхащ
Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокІ 12+
«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ.
357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ **Джэтокъуэ Марьянэ,** *редактору* **НэщІэпыджэ Замирэ,** *корректорхэу* **Щоджэн Иннэ** *(1, 2-нэ нап.),* **Щэджэн Заирэ** *(3, 4-нэ нап.). КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ* **Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ,** *сурэтхэм елэжьар* **Бицу Жаннэщ.**

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр П 5894 • Тираж 1.860 • Заказ №2060